

Ivan Pregelj.

BOŽJE POTI.

Epilog.

LJUBI bravec! Vem, da boš kaj malo zadovoljen z menoj in tem mojim čenčanjem, ki sem ti v začetku čedne bukvice od Božjih poti obljubil, nato nekaj pametnega govoril, te po redu peljal v Avče k Materi v snegovih, na Sveto goro, Kostanjevico in še k Svetemu Valentinu, potem pa čez drn in strn po tolminski »bližnjici« spet na Menjgore gnal in od tam v Bate spremil, sicer pa kaj malo tega in takega povedal, da bi branja vredno bilo. Ne boš zadovoljen z menoj, ker se iz teh mojih čenč še prav o meni samem, kdo sem bil, kdaj sem hodil in kako sem pisal, kar nič pametno poučil ne boš. Bral boš n. pr. da sem tele bukvice v letu osemnajst sto šest in tridesetem napisal. To res biti ne more, ker Balant Stanič tedaj nič več kurat v Batah ni bil, še fajmošter v Ročinju ne več, temveč že vikši šolski ogleda in sholast v Gorici. Pa boš dejal, ljubi bravec: Kaj te je gnalo, stari tepec Balant, da nam kvasiš neumne, kar biti ni moglo? Ali si že take pameti postal, da na otroško greš, ali pa si pisal pijan, ki se menda vina ne le ne varuješ, temveč mu celo grde pesmi na čast golčiš? Resnica božja, sholast Balant! V pijanosti si pisal svoje Božje poti! Kako bi bil sicer mogel prezreti, da si v začetku še eno mimo omenjenih poti omenil, dvojno pot namreč k Sveti Katarini. K Sveti Katarini nad Krombergom, gospod sholast Balant! V vinu ti je za-tonila, v »hvali vinske trte,« ničemurni, ki se s to pesmijo bahaš, da je nekaj branja vredna. Sram te bodi, Balant! Vem, ljubi bravec, da se tako huduješ in svojo jezo nad menoj stresaš. Zaslužil sem. Ne-umno sem pisal. Z vinom in pijanostjo me pa ne zmerjaj. Errata cor-rige — popravi napake! dem. Zakrivil jih je moj stroj — *moja tiskar-nica* v Batah. Tu vidiš, kako je z njo. Prida ni bila, a bila je prva in zadnja v Batah. In te Bate, ljubi bravec, boš že še bral pri doktorju. Joži Lovrenčiču, ki bo nekoč vse moje delo in pisanje vedno zopet v tisk dajal in razglašal, te Bate, boš bral, prav po tej tiskarnici so imenitne postale v zgodbah mojega in tvojega rodu.

To-le v zagovor in opravičilo. Zdaj pa še nekaj toplih domačih besed v slovo! Priden bodi in prebrisane glave, kakor sem bil jaz, ljubi Boga in varuj se greha. Pomni, da te varuje angel varuh in da imaš v nebesih dobro nebeško Mater. Časti jo in ji pesmi poj. Tudi svojo rodno mater ljubi in časti do konca dni. Kadar čas imaš, lepe

bukvice beri. Pri maši brez lepih mašnih po celo nikoli ne bodi! Spoštuj duhovne, ne kolni in ne bodi umazan. Svoje ljudi in kraje ljubi, če po svetu prideš, oglej si, kaj in kako živijo ljudje drugje. Neumnosti se od njih ne uči, če pa kaj dobrega spoznaš, kar s seboj domov v culici nesi. Če poti po hribih rad imaš, brez tolminskih »bližnjic« ne boš shajal, če na božje poti hodiš, pohujšanja ne dajaj in ne trpi.

Zdej slovo od tebe vzamem,
te Bogú priporočim,
v duhu serčno te objamem,
Bog bo s tabo, bod' ti z Njim!

Mati božja z znamnjem Križa
naj ti prav živeti dá,
gori k Sebi naj te viža,
te v nebesa pripeljá!

Smrekar:

Prerokbe zoré.

Ob oknu devojka sloni
in žalostna plaka.
Slap časa enakomerno šumi
mimo okna v meglene dni.
Moja duša žalostna plaka.
Čez sivo nebó se bridkost je razpela,
na moje cvetove megla je sela,
nad okleščanim gozdom vran frfotá.
Moja duša je žalostna.

Za Solnce ustvarjena v megli ždi
in Solнца čaka,
o kje se Solnce tak dolgo mudi?
Ga li duša moja pričaka?
O življenje moje, ti dolgi advent!
O zornic polno življenje,
v katerih vse hrepenenje
in upanje moje cveté,
prerokbe zoré!

Ob oknu duša — devojka sloni.
Slap časa enakomerno šumi
mimo okna v meglene dni.
Devojka moja, čemú se solziš,
ko prerokbe zoré?

RAZODETJE.

V beli zimi raste drevó,
zeleno drevó;
na zelenem drevesu pognal je Sad,
prečudežen Sad.
Bilá je Devica bela ko sneg;
čez Njene stopinje ni pala nikdár
prihuljena, siva senca — greh.

Prišla je in dvignila belo rokó
in utrgala dražestni Sad;
in položila v naročje mehkó
ta čudežni Zaklad.
O bratje! Vsi smo deležni Sadú
iz Njenih belih rok!
Po Njenih rokah se nam čudežno
razodel je Človek — Bog.

Venceslav Sejavec:

PREVPILA VEST JE...

Prevpila vest je dela mrzlih rok,
ki so zločin z zločinom umivale,
hoteč utoniti v mrak tih, globok,
kjer bi nemotene zločinstva sad uživale.

Oko se je zmeglilo in streslo,
prevzeto od bolesti, ki je zrasla vanj,
da je spoznalo greh, ki ga je neslo
oholo mimo blaznih srčnih trepetanj.

Bridkost ni mogla več na dnu brleti,
ne da bi kriknila in planila na dan:
in zgrudil se je človek, v luč oteti,
pred jasi in razjokal se skesan.

Lojze Golobič:

OTROCI ČAKAJO.

TIHO! Prijatelji moji, tiho srkajte trto božjo! Ne rušite sreče ljudem nocoj! Ne vikajte, ne goltajte vina! Ljudje čakajo božje Dete. Meršnikovi ga čakajo že od jutra: mati in šest otrok. Nocoj ne vedo, da jim je prelomljena postelj, da jim je peč mrtva, ker ni enega panja več pri hiši; še okna, s papirjem zabita, se smeji nocoj...

Molčite, prijatelji, čakajmo, da se tudi nam nebo odpre — —

Šestletni Vanček, najstarejši, je od nekod prinesel rdečo čašo. Mati ji je vlila olja in lučko užgala. V tej siromašni izbi še ni bilo nebes, ni bilo rdeče luči. Mrklo so gorele stene in strop; neko neznano pričakovanje bogve česa je bilo v tej rdeči barvi, ki se je risala v plašnih, krvavih jeziki... Še bolj se je odmaknila skrivnost svetega večera tem otrokom. Sveti večer, to je večer v nebesih; to je takrat, ki se gredo angelci in božje Dete »slepe miši«. In to nikdar na zemljo ne more. Samo nocoj se nebo primakne k zemlji čisto nizko, da se moremo razgovarjati z onimi, ki so tam; in čuje se zvonjenje božiča z vrha in petje svetcev.

V kot je postavila mati luč, poleg zibke, v kateri leži Tonček v cunje zaviti.

»Ta je angelc, k njemu naj pride božje Dete,« je srečno mislila.

Okolo nje čepa Vanček, Svetko, Olgica, Štefica, Jožek; za roke se je drže, za krilo, bedna piščeta. V vrata strme. Če kaj zašumi pod oknom, zlete oči od vrat v okno. Pa nič ni. Zunaj zvezde mirno gore, nič se ne pozna, kje se bodo nebeška vrata odprla in bo Dete stopilo skozi nje. Pravijo, da se nebo odgrne na široko, kot bi vsekali vanj in čudo lepo se vidi za njim. Na široko žari od zvezd belo polje prav do loze, kot bi ga z volno pokril.

»Kaj mu bomo dali?«

Resno je zaskrbelo Olgico; »Nič nimamo... O jej, mama, ono ponev bom dala ki sem jo našla v smetišču.«

»Pa jaz pipec.«

»Jaz piščal.«

»Jaz oreh.«

»Jaz klobase,« je zaključil Vanček.

»Samo dajte, deca; tja pred vrata postavimo stolec in nanj naložite darove. Ko pride, bo najprej videl, kaj ste mu darovali...«

Ko so zaklade znosili na stolec, so zopet sedli k materi.

»Ali ga bomo slišali, ko bo po veži šel,« je tipala v skrivnost Štefica.

»Ah kaj,« je odgovarjal Vanček, »kje boš slišala, če pa ne hodi!«

»Kako pa? Majhen je Bogec in zunaj je sneg in nebesa so daleč...«

Vanček je nanadno obstal pred plotom: ni mogel čez. Molčal je in strmel v tla. Tedaj pa nenadno zaviče:

»Jezušček leti kot drobna ptička.«

»Kam bo pa sedel,« se je domislil Svetko.

»Tu, kraj mene,« se je odmikala Olgica.

»Kakšen je, mati? Jeli lep?« Jožek je čakal odgovora.

Vanček brž vrne: »Ti nič ne veš! Kaj, lep! Bogec je najlepši. Še lepši kot mati...«

»Seveda je lepši kot jaz. On gori kot luč; če ga kdo vidi, umre od sreče.«

Tiho molčanje je zajelo rdečo izbo. Pretemno, pretuje je bilo zanje, kar je mati rekla. Zato so videli vsak svojega Boga, vsak drugačnega.

»Kaj pa, če ga nebo...« se je grenko zdrznil Vanček, »ker nismo vsi doma; ateja ni.«

»Ateja,« je ponovilo pet plašnih grl. Strah jih je bilo tega imena. Že je sreča ugašala z oči, z vlago so se polnile.

»Sosedov Janez je rekel: Pri njih molijo vsi. Mi nismo vsi in nič ne molimo.«

Mati sloni sredi otrok, blaženih v pričakovanju, žalostna. Z nožem ji vrta po srcu: »Še nocoj ga ni doma, še nocoj dela žalost meni in otročičem. — Deset let je že moj, pa mi ni ene srečne ure dal. Mrzel, neobčuten. Ni mu zame ne za deco ne za Boga. Pije, a mi gladujemo. Črviči moji, kaj ste storili, da vas ne more — oče!«

Počilo je po vratih. Vsi so zastrmeli v vrata, v mater.

»Mati, Jezušček?«

Zažarelo jim je v očeh, pozabili so na očeta in molitev; zdaj gre on, ki ga čakajo... Niso videli, da je mati omahnila v grozi.

Usahnilo je pričakovanje, v sobo je bušila groza: Prizibal se je skozi vrata oče, snežen; grd smrad po žganju mu je puhtel iz ust.

K materi so se stisnili otroci, brezkončen strah jim je trepetal v očeh. Sunil je v stol, darovi so se raztresli... Z dvignjeno pestjo se je zibal proti ženi:

»Meni zapiraš vrata, gospodarju! Hudič!«

»Meni zapiraš, meni, ki služim denar za tebe in pankerte!«

Otroci so se tiščali okrog rdeče luči kot plaha jagnjeta: na glas so jokali za mater in za Jezuščka, ki ga nocoj ne bo in morda nikoli več...«

Prijatelji, evo čašo na kosce. Nocoj jo zdrobim. In vsi na moje tretje štetje v zid z litri in čašami; nimamo starcev, ki rušijo pokoj nocoj, da bi vanje. Ena, dve, tri...

Od stene se peni rdeče vino in čudno zamolklo pojo drobci čaš in litrov nocoj, ko je sveti večer...

Smrekar:

Drevo.

Drevó —

Kakor slepec, ki tava v praznino
z rokami nerodno tipáje,
rogovile steguje v megló.

Ko da išče v pepelasti megli
velorumenega listja,
po katerem vetrovi so segli
s prsti hitečimi — — —

O bratje, poznam drevó:

kot ogromen živ okostnják
nad globino široko stoji,
samoten sredi vetróv,

in kliče na štiri strani:
vrnite, daljine, mi liste
zelené! Cvetové! Sadové!

Vrnite! Sicer umrém! ...
Vetrovi z grohotom smejó se
šklepetajočim kostém ...

Slavko Savinšek :

PETER KRIŽ IN NJEGOVE NADLOGE.

PETROVIH NADLOG PRVI CENT.

Četrta nadloga: Petrova radovednost.

NAJMLAJŠI Križ je rasel kakor konoplja. Vedno so mu bile hlačice prekratke. Zato pa je bil tudi suh kakor trlica, ali gibek in uren, da mu ni bil kos niti po letih precej starejši Florjanček. V stikanju in drezanju za kakim gnezdecem, ali za krtovo luknjo, posebno pa v zalezovanju mačk, ki jih je Peterček iz vsega srca mrzil, odkar mu je domači maček odnesel iz gnezdeca vrabiča, mu ga ni bilo para. Ni čuda tedaj, če so mati imeli z njegovimi hlačami več opravila kakor z vsemi drugimi krparijami in še je bil vedno strgan.

Pa priklicati ga ni bilo lahko! Vedno je tičal kje, ali nikdo ga ni mogel najti, čeprav so včasih iskali po štirje hkrati. A kar nenadoma se je utrgal iz kakega vogala, raztrgan, razpraskan, oči pa so mu gorele v tistem čudnem sijaju, ki je bil tak, kakor bi bil otrok najmanj začarano kraljčino našel in odrešil.

O, da, te začarane kraljčine mu niso dale miru nikoli! Pa razni škrti, ki jih je iskal po gozdu in volkodlak, ki se ga ni prav nič bal in je stikal za njim po gmajni, da bi se vsaj srečal z njim, da bi ga vsaj od daleč videl in mogel potem potihoma povedati veselo novico materi. Ta ubožica ni imela miru pred otrokom, kadar ga je prišlo, da bi rad slišal pravjico, kako prav lepo, pa dolgo, dolgo. In v njej mora biti mnogo o kraljčini, pa o volku, pa o rdeči kapioci, in o Trnjulčici, o pedenj-možicu in o laket-bradi, o kralju, ki je imel tri sinove in so šli vsi po svetu, da bi bili začarano kraljčino našli; o vilah, ki plešejo okrog studencev v gozdu, o rojenicah, ki pleto srebrno nit in predejo življenje in o vsem mogočem, kar je le kdaj slišalo dete, ali pa si v svoji bujni domišljiji iz pripovedovanega naslikalo in hotelo potem imeti v materinem pripovedovanju uresničeno in potrjeno.

To zadnje je bilo najhujše za mater. Kako bi uboga žena, ki jo je trlo toliko posvetnih skrbi, umela vse tiste nežne in komaj osluttljive domisleke otrokove, ki jih dete niti približno ni znalo povedati, oživiti in mu jih v podobi pravljice naslikati živo in pestro, da bi kar živele pred otrokom, se mu smejale v domišljijo in ga vabile z rajanjem in skoro glasnimi klici v svoje pravljico, bajno kraljestvo!

»Mama, povejte mi pravljico!« se je domislil takole popoldne, kadar je slonel pri krpanju v njenem naročju in so mu očke tako čudno in željno sijale in je prosil, prosil, dokler se niso mati udali in pričeli:

»Bila je deklica, ki je imela zelo lepe, dolge in zlate lase. Ker so bili lasje tako lepi, so solnčni žarki imeli deklico zelo radi in kadar so mogli, so smuknili skozi špranjo, če je bilo vse drugo zaprto, k njej in so plesali po njenih zlatih laseh in jih božali in poljubljali z rožnimi ustnicami. Mati pa so se zelo bali za svojo hčerko in ko so videli, da solnčni žarki, če le morejo, smuknejo k njej, so se z bali zanjo in jo zapirali v temno čumnato, kamor solnce ni moglo doseči niti z najtanjšim pramenom. Tedaj so se solnčni žarki pritožili pri očetu solncu in so ga prosili, naj jim pomaga, da se bodo lahko igrali z lepo deklico

in njenimi zlatimi lasmi. Solnce jim je obljubilo, da se bo to zgodilo. Šlo je in naprosilo ljubega Boga, naj deklico spremeni v lepega metuljčka, ki bo lahko sfrfotal iz ječe in se igral z njegovimi porednimi žarki. In ljubi Bog je izpolnil željo solnca, čeprav se je naskrivaj smejal. Vedel je že, zakaj. Kar skakali so žarki od veselja, ko jim je solnce povedalo, kaj je bil obljubil ljubi Bog. Takoj so stekli k beli hiši, kjer je za njenimi zidovi jokala lepa deklica in vzdihovala po svojih svetlih bratcih. Potrkali so in poklicali: »Deklica, pridi, mi smo tukaj, da se bomo igrali s tvojimi zlatimi lasmi!« — In niso čakali dolgo, ko je iz vrat bele hiše sfrfotal pisan metuljček in se zapodil v solnčne žarke ter jim veselo zaklical: »Sem že tukaj, svetli bratci! Dajmo, igraymo se!« Solnčni žarki so se ozrli, pa se niso hoteli igrati s pisanim metuljčkom. — »Zakaj se ne igrate z menoj, kakor ste se preje?« je žalostno vprašal metuljček. — »Zato, ker nimaš več zlatih las!« so plašno odgovarjali solnčni žarki in so pobegnili k očetu solncu. Metuljček pa je bil tako žalosten, da so se mu obesila pisana krila in jokala je, da se je vsem rožicam zasmilil. Solnce je brž teklo k ljubemu Bogu in se mu pritožilo, da ga je ogoljufalo s svojo obljubo. — »Saj si dejalo samo, naj ti deklico spremenim v metuljčka!« je zavrnil ljubi Bog solnce. To pa je v zadregi znalo reči samo: »Nisem tako mislilo, drugače!« in se je sramovalo svoje nepremišljenosti. Ljubemu Bogu pa se je smililo solnce in njegovi žarki, pa je dejal plakajočemu: »Daj, močno posij deklini materi v izbo!« — Solnce se je napelo na vso moč in se užigalo, da je jemalo vid. — »Še bolj sij!« je ukazal ljubi Bog. In solnce je sijalo iz vse svoje moči. Tedaj je k oknu bele hiše pristopila deklinčina mati in je zagrnila. — »Še bolj sij!« je ukazal Bog solncu. In solnce je še bolj sijalo. Tedaj je v hiši deklini materi postalo preveč vroče. Zazelela si je mrzle vode, pa se je domislila, da ima hčerko, ki bi jo mogla poslati po vodo, zaprto v čumnati in ji mora biti tudi zelo vroče. Ustrašila se je, ko je stopila v čumnato in je deklica ležala skoro mrtva. Brž jo je nesla ven, sama stekla po mrzlo vodo in jo hladila z njo. Tedaj so prihiteli solnčni žarki od vseh strani, skakali so in plesali okrog deklice ter jo cukali za njene zlate lase in jo poljubljali nanje, dokler je niso zbudili že skoro iz smrti. Tedaj je deklinčina mati spoznala svojo zmoto in ni več zapirala deklice pred solčnimi žarki. In ti so se zdaj hoteli kot preje igrati z deklinčinimi lasmi. Toda deklica jim ni pustila več. Zamerila jim je, ker je niso marali poprej, ko je bila metuljček. Ruto si je pokrila in se škodoželjno in poredno smejala žarkom, kadar so se ji prilizovali in lovili zlate kodrčke, ki so kukali izpod rute.«

Tako so pripovedovali mati Peterčku.

»Mama, kje je tista deklica?«

»Daleč, daleč nekje v deveti deželi.«

»Mati, kje pa je deveta dežela?«

»Tam daleč za gorami, prav čisto blizu nebes.«

»Ali tamle doli?« je pokazal Peterček skozi okno.

»Da, tam doli nekje, pa še dalje!«

Tedaj je Peterček utihnil za ne kaj časa in je strmo gledal v pokazano smer. Nakrat se je obrnil k materi in vprašal:

»Mati, ali znajo solčni žarki tudi govoriti?«

»Ne vem?« so mati v zadregi odgovarjali.

»Vi pa ste rekli, da so govorili!« je silil Peter.

»Seveda govore, samo malokdo jih razume,« so se domislili mati.

»Ali jih Vi razumete, mama?« je Peterček z velikimi in vprašujočimi očmi zastrmel v mater.

»Ne, Peterček! Prestara sem že. Morda jih ti umeš?« so mu z veliko ljubeznijo tiho dejali in vstali, ker se jim je dete zasmililo radi velikega hrepenenja, ki je zagorelo v otrokovih očeh. Peterček je stopil k oknu in zrl v zahajajoče solnce in z rokami lovil žarke, ki so se mu rdeči vsipali po dlani. Naslonil je uho vanje, da mu je rožnata luč sijala skozi uhelj in pridržaval sapo. Toda nič ni slišal. Velike solze so mu nenadoma privrele na lice; mati jih niso videli, ker je Peterček odšel iz hiše in se zaril v skednju v seno...

»Mama, ali so škratje in palčki vedno v gozdu?« je sredi vročega poletja vprašal Peterček mater.

»Vedno,« so mu odgovorili.

»Zakaj pa jih nikdar ne vidim?«

»Ker se podnevi ne pokažejo ljudem.«

»Kdaj pa?«

»Zvečer in ponoči.«

»Kje pa so podnevi?«

»Pod kakšnim gostim grmovjem spe.«

»Pa nisem še nikoli nobenega videl, mama!«

»Že nisi dobro pogledal,« so mu odvrnili mati, ki se jim je mudilo v kuhinjo.

Peterček je komaj počakal, da so mati odšli, pa je bil že zunaj in je stikal gori po gmajni, pod grmovje gledal, iskal po največji goščavi. Toda ni videl ne škrate, ne palčka. Mračilo se je že v gozdu, Peterčku pa se kar ni dalo domov. Sedel je na stezo ob gostem grmovju in skoro zadremal, ker je bil utrujen. Iz dremavice ga je splašil prhutajoč ptič, postalo ga je strah teme in urno jo je odkuril domov.

Toda, ni mu dalo miru. Tako si je želel, da bi videl vsaj enkrat palčka ali škrate! Ojunačil se je nekega večera in pobegnil po večerji v gmajno.

Kar mrzlo ga je polivalo, ko je koračil po stezi in ob vsakem šumu, ob vsakem trepetu lista v grmu je še on ves vztrepetal. Vendar je bila želja v njem presilna, hitel je dalje. Že popoldne se je domislil materinega pripovedovanja, kako se palčki najraje igrajo ob studencih sredi gozda in v luninem svitu plešejo z vilami, držeč se ž njimi za roke. Zato se je žuril k potočku, ki je curljal precej daleč notri v gmajni. Ker ga je plašil vsak šum, je pričel teči in bolj, ko je tekkel, bolj ga je bilo strah. Zazadnje je že dirjal ter je ves vroč in poten dospel do izvirka.

Potoček je curljal sredi male tratice iz smrekovega žlebiča. Peterček je sedel prav ob izvir, ko se je nenadoma domislil, da bi bilo bolje, ako ne vidijo škratje in palčki in vile, ki bodo prišli se ogledovat v čisto vodo, pa se je umaknil za bližnji grm in sedel v mehki mah.

Tiho, tako tiho je bilo vse okrog otroka, ki se je plašil svojega lastnega dihanja, da so mu kakor v drzavici trepetali vsi udje in so mu očke gorele kakor dve plamenici predse v temo. Zdaj je hušknila veverica po veji, da je deček skoro glasno zaječal od strahu, zdaj je

spet miška stekla po suhem listju, da je Peterček zaprl oči od strahu. Ko pa jih je zopet odprl, so zrle vanj iz mahu kakor kresnice svetle očke, drobcene kakor iglina glavica. Deček je imel srce prav v grlu, tako ga je bilo strah. Ni upal niti dihniti, ni si upal popraviti noge, ki mu je že zaspala od nerodne seje. Skrivnostne očke so za hip izginile, pa so spet zagorele malo stran od njega.

»Morda je palček?« je vstalo otroku v misli in sklonil se je naprej, da bi videl kaj več. Pa so se kar brž skrile bleščeče očke in zopet je bila sama tema okrog Peterčka, v njegovem srcu pa silen, silen strah pred to temo in pred vsemi neznanskimi skrivnostmi v gozdu. Tedaj se je oglasil tudi glad v dečku in zaspanec je prišel kakor mehka, prosojna vilina roka segati po njegovih očkah. Tesnoba v srcu se je stisnila še bolj in je tiščala v grlu, dokler ni našla poti v solze, ki so se vlile dečku po licih in mu kapljale na prsa. Tiho je ihtel, tiščal z vso silo plač v grlo, ker se je bal, da bi bil prepodil palčka, ki je zopet zrl vanj z drobnimi, svetlimi očkami.

Kljub solzam ni Peterček trenil od teh očk, napenjal je pogled, ki se mu je v spancu in utrujenosti in v solzah meglil; vedno manjše so postajale njegove oči, drobne, svetle očke pred njim v mahu pa vedno večje. Nazadnje so bile velike kakor njegove lastne, malo kesneje kakor dve veliki zvezdi in zopet kakor dvojce solnc. Pa so za hip ugasnile in v sanje Peterčkove je zatulil volkodlak, da se je streslo na mehki mah zleknjeno telesce spečega otroka. Prišle so vile in ž njimi palčki in škratje, ki so skupno prepodili volkodlaka, se umili v studenčku, nato pa si podali roke, se nasmehnili Peterčku in zarajali okrog njega...

Nakrat so vile zakričale, palčki so zajokali, škratje zacvilili, pa so vsi skupaj stekli in se porazgubili po grmovju. Skozi goščo je zdaj vztrepetal svet slabotne lučke, ki se je vedno bolj bližal Peterčku. Zamolkli glasovi so se čuli, iz njih pa prav razločno: »Peter, Peter, Peterček!« Tako ne znajo klicati vile, niti škratje, niti palčki! Morda volkodlak? Še on ne zna tako; kajti volkodlak tuli, v tem glasu pa je bila skrb, skrb! Svetloba je prihajala vedno bliže, glas je vedno bolj dramil v Peterčkov spanec. Po stezi so speli urni koraki, se zaleteli v grmovje, pa spet nazaj na stezo, dokler ni omahnila luč na trato ob studenčku, se zagnala sem in spet tja, ter obstala slednjič na Peterčku. Moški glas je iskreno zaklical nazaj, po stezi v temo:

»Oče, tu-le je!«

Bila sta Jernej in oče Šimen, ki sta iskala sina že od mraka dalje, prebrodila pol gmajne, dokler ni Jerneja nehote zaneslo na to trato, kjer sta našla Peterčka in ga spravila domov. Hoditi ni mogel sam, ker je takoj, ko je pogledal iz spanja, pričel ihteti in se ni dal utolažiti vso pot do doma...

Drugi dan, ko sta bila z materjo sama v hiši, je Peterček prav tiho prišel k njim, jih pogledal z velikimi, skrivnostno se svetlikajočimi očmi in se je sklonil prav do njih ušes:

»Mama, palčki imajo pa zlate oči!«

Mati ga začudeni pogledajo.

»Kakor lučka se svetijo in čisto drobcene so.«

»Kako pa to veš, Peterček?« vprašajo mati.

»Videl sem jih.«

»Kje?«

»Sinoči gori v gmajni. Pa vile tudi in plesali so,« je še pristavil in oči so mu blestele ob spominu na prejšnji večer.

Odsihdob pa so mati zvečer na Peterčka prav posebno pazili in če je moral iti kam, so mu vedno dali enega večjih bratcev seboj. Bali so se namreč, da bi ga jim bili škratje ali palčki ali pa celo vile odpeljali. Kaj pa bi počeli mati Reza brez svojega najmlajšega, brez radovednega Peterčka? Umrli bi, tako bi jim bilo dolgčas po njem!

Štefan:

GOSPÔDA.

V avtomobilu se je pripeljala k nam majhna družba: gospod in gospa, še neki drug gospod in gospodična.

Njihovi obrazi so bili veseli, beseda prosta in obleka prazniška. Ko so izstopali, je ponudil gospod roko gospé, drugi gospod pa gospodični.

»Kako je, gospodična?« je menil drugi gospod, ki je bil mladi in je bilo gladko njegovo lice.

»Izborni! Krasno!« je hitela odgovarjati gospodična, si slekla plašč in si ga dela čez roko.

Gospa je storila isto. In tako so šli lagodno in udobno med polje in rože.

Ob avtomobilu je stal kup otrok. Njihove oči so željno vpijale vsako kretnjo tujcev. Beseda se je sprožila med njimi:

»Si videla?«

»Si čula?«

»Kako gosposki ljudje! Naš tata je rekel, da imajo taki dosti denarja.«

»Joj, seveda!«

»In zdaj se gredo izprehajati.«

»Veste kaj? Pojdimo še mi. Jaz bom gospa.«

»Jaz bom pa gospodična.«

»Jožek, ti boš gospod.«

»Pa bom! Pojdimo!«

Vsi so se zasmeli in so šli. Ne vem, kaj je bilo v njihovem smehu. Morda ponos, morebiti porog.

Gospa in gospodična sta si odvzeli predpasnike in si jih obesili čez roke.

»Kako je gospodična?«

»Izborni! Krasno! In vi, gospod?«

»E, ja, ja...« se je čudno smejal Jožek.

Zrl sem za njimi. V solncu so jim žarela lica, bose noge so nerodno mlade stopale po poti.

Smrekar:

Sveta noč.

Nocoj, nocoj je sveta noč
v bel plašč objela vso zemljó.
Vse mlade matere pojó,
zibelke nove zibajoč.

Nocoj, nocoj je sveta noč!
Od vsake zvezde angel zlat
je v Betlehem šel vasovat
k pastirjem spečim judovskim.

Nocoj, nocoj je sveta noč!
Vsa srca naša — bele ovcé
nocoj tja v Betlehem hité
k pastirjem bdečim judovskim.

Nocoj, nocoj, pastirji vsi,
z belimi ovčicami
hitimo, hitimo k Jezusu,
prezebajočemu Detetu!

Venceslav Sejavec:

IZ POLNOČI...

Iz polnoči je vstalo rahlo trepetanje,
objelo dušo je, srce navdalo
pretajno je ko čudovite sanje,
ki jih nebo v tolažbo je poslalo.

Iz polnoči se pesem je mehka razlila,
skrivnostna, kakor lučka bela,
ki se v temi in mraku je zbudila,
da ne bi misel naša v grozi omedlela.

Iz polnoči božične, tajne, svete
je sladko, sladko nekaj posijalo,
o — dobro božje, mlado Dete
se nam je nežno nasmehljalo.

Venceslav Sejavec:

NOCOJ...

Nocoj molitev naša srčna je, iskrena,
že dolgo, dolgo ni tak topla bila,
nocoj je duša naša vsa izpremenjena,
kot bi se v božji milosti umila.

Nocoj so naša srca tesno združena,
pretajna, sveta vez jih v eno spaja,
nadzemeljska jih volja skupaj je poklicala,
nocoj vse duše Jezus sam napaja.

Zvonjenje, božje volje mehko plapolanje,
nocoj je dušo slednjo prebudilo
in dvignilo jo je v pričakovanje,
da nadnjo Dete bo svoj mir rosilo.

Venceslav Sejavec:

OKO VAS ZRE...

Oko vas moje zre krog mize zbrane,
na sredi luč svetlobo v vas prši,
brezglasno mimo radostnih oči
polzi do sten... Ni misli name
več v dušah vaših, več ne zadržti
spomin vam v srcih... Nepoznan
tako se v večnosti utrinek potopi...

S
R
E
Č
E
N

B
O
Ž
I
Č

Dr. J. Lovrenčič:

ROMAR.

O božiču išče človek domov in spotoma vzraste pred njim do-
godek, ki je bil neznaten, in popotnik se čuti, kako je mogel
mimo njega in pozabiti nanj, ko se mu je razodel na sveto noč
velik in svetel in objel vsega.

Takega dogodka sem se spomnil.

* * *

Doma so bila odprta vrata in vstopil sem kakor včasih, a nihče
me ni pozdravil. Na ognjišču ni bilo ognja, le ogorke in pepel sem
videl in se čudil in šel v izbo. Tudi izba je bila prazna, le svetniki in
svetnice so me gledale v dolgi vrsti s sten; nemi so bili in kakor za-
čuden. Sesedel sem se za mizo in neznansko težko mi je bilo.

Čakal sem in ihtel v dlani.

Nič nisem videl, da bi se odprla vrata, tudi zaškripala niso, pa
se me je rahlo in ljubeče dotaknilo in dvignil sem glavo. Tik ob meni
je stala mati, pripravljena na pot. Oči so ji bile rosne in milo mi je
dejala, kakor bi vzela besedo iz neznanske žalosti:

»Pojdiva, sin!«

»Kam, mati?« sem vprašal.

»Na Sveto goro.« je rekla. »Dolgo si čakal.«

Vzveselil sem se in nič nisem bil radoveden, kaj in kako: Vedel
sem samo, da me je v hudi bolezní zaobljubila in da nisva še šla...

Vstal sem in ko je mati zaprla še hišo, sva stopila na cesto in šla
in šla. Nikdar nisem tako hitro in čudno hodil. Poznal sem kraje in
jih nisem poznal, koder sva hodila. Vedno več romarjev sva dohitevala
in molitev in pesem, ki sem jo slišal, je bila žalostna. Preden sem se
dobro zavedel, da sva pustila množico za seboj, sva stala ob zadnjih
stopnicah pod Sveto goro. Mati je pokleknila in pokleknil sem tudi
jaz in kleče sva se vzpenjala do cerkve. Ko sva bila na zadnji stop-
nici, se je oglasil veliki zvon, mogočno in veličastno, kot da je spre-
govoril sam nebeški Oče. Vstala sva in vstopila v Marijin hram, ki je
bil napolnjen od glavnega oltarja pa do vrat.

»Odkod toliko romarjev?« sem vprašal mater, ker neznansko
majhnega sem se začutil v množici in sem bil prepričan da mati ve,
kod so.

Res, mati je vesela.

»Z naše zemlje so, iz vseh krajev, saj si jih videl.«

»Pa so prišli pred nami? Kdaj so nas prehiteli?«

Mati je molčala, kakor bi me preslišala.

Nič ne vem, kako sva prišla skozi množico, ki je klečala in bila
tiho, tiho, zamaknjena v glavni oltar, kjer je v zlatem okviru pe-
stovala nebeška Mati Jezuščka ob sv. Joahimu in Janezu Krstniku.

Pokleknila sva. Zastrmel sem v Marijo in sredi prvega očenaša
sem se spomnil zgodbe o Urški Ferligojki in že sem jo videl, kako pase
vrh Skalnice svojo čredo, kako se vzame z neba zlat oblak in se pri-
kaže v njem Marija. Urška zavzeta gleda vanjo in ko da slišim se mi

je zdelo: »Reci ljudstvu, da naj mi zida tukaj hišo in me milosti prosi!« Čudno večje me je prevzelo ob naši besedi, ki jo je spregovorila Mati Marija v srcu naše zemlje.

»Tudi naša beseda je posvečena!« me je prešinilo.

Tedaj je s prižnice prišel glas, ki je v Kristusu in Njegovi Materi pozdravil romarje. Ozrl sem se in videl gospoda, ki mi je bil čudno znan, a ne bi mogel reči, ali je bil Stanič ali Rutar ali Červ. S sklonjeno glavo ga je poslušala množica, da nisem mogel ne enemu pogledati v obraz in ga prepoznati...

Gospod je govoril in govoril: tolažil nas je z besedo, ki je bila kakor balzam.

»Kakor pelikan, ki je upodobljen na kamenu v oltarju, sem med vami in zajemam iz vere, upanja in ljubezni, ki je v meni po Njej in vam dajem to troje...«

O domači zemlji je govoril in o Mariji, ki jo ljubi in ji bo priprošnjica in zaščitnica in bo sprosila mir vsem, ki ne morejo mirno počivati... Mir njim in njihovim otrokom, ki prihajajo na Goro...

Kakor jok je šlo po cerkvi in ob moji strani je tudi moja mati jokala.

Gospod na prižnici je utihnil in nisem ga več videl. Mati mi je dala roko in kakor bi se trgala iz cerkve, je šla težko. Tudi drugim, sem videl, je bilo tako kot njej.

»Tako romamo in prosimo milosti. Od leta do leta nas je več. Prosili bomo in prosili, dokler se ne izpolni želja živih in — nas vseh. Zaobljubila sem te in te vzela s seboj, da boš videl in poveš, da si bil na Sveti gori...«

Dahnila mi je mati te besede in mi stisnila roko sredi množice, ki se je zbrala pred cerkvijo in gledala, kot da išče smeri v Gore in Brda, v Vipavsko dolino in še na Kras in proti Trstu. Preden sem se zavedel, se mi je mati izgubila in tudi množice ni bilo več...

Tesno mi je postalo in hitel sem nizdol in ob zadnji kapelici nad Prevalom sem se ozrl in sem videl svetlo zvezdo nad cerkvijo, kot bi svetila nad Betlehemom... Nikdar še nisem videl enake in sem hitel, da bi koga srečal in mu povedal. Tedaj je zažvižgal čez solkanski most vlak, jaz pa sem se spotaknil in padel in vsa pokrajina je izginila...

* * *

Na ta dogodek iz sanj sem bil pozabil in sveta noč mi ga je vzbudila in mi je ljubši mimo vseh, ker v njem je oživila mati, ki je po smrti izpolnila zaobljubo, in še, ker je v njem bridkost naše zemlje in ker verujem v zvezdo nad Sveto goro, ki je kazala in kaže pot tisočim in tisočim.

Pastirji, ki čujejo, jo vidijo. Iz Gorá jo vidijo in iz Brd in od Vipave in s Krasa in še od morja...

Tej zvezdi pa je ime — Mati.

Venceslav Sejavec:

VRNITEV.

VSA ozka in valovita dolina je bila pogreznjena v temo. Nad njo je bilo speto črno, oblačno nebo, nepretrgane plasti oblakov so zabrisale slednjo zvezdo. Iz nedoločenih smeri je suval mrzel veter: zdaj je planil iz kake kotanje, zdaj z oblega, s snegom pokritega holma in pršil predse zledenela zrnca.

In vendar: čudovita sladkost je dihala od vsepovsod; oko ni razločilo, čulo je uho, dojelo je srce. Nadzemska, tajna, nedopovedljiva sreča je objemala dušo. Detece iz Betlehema je sipalo milost s svojimi drobnimi rokami v vse strani sveta: mir, sprava, odpuščanje.

Po strmo se vzpenjajoči, zasneženi poti preko razdrapanega hribovega pobočja je omahovala trudna potnica. Njeni koraki so bili plahi, neodločni, noge so udarile trpko zdaj pa zdaj v gruče strnjenegega snega. Do bolečine trdo je zadela potnica ob tla, da se je vsa stresla, omahovaje lovila ravnotežje in strmela z očmi nemo predse v temo in pot.

Hujšo boleost je nosila v sebi. V njenem srcu je bila zaprta bolečina kakor blazna zimska viharčna noč. Razjedala jo je, gnala ji solze v oči, dušilo glas v grlu.

Dolgo pot je imela za sabo: po železnici, med tujimi, razposajeno veselimi in brezobzirnimi obrazi, v morečem avtomobilu, kjer se je vsa pogreznila v kot, da je ne bi kdo spoznal: Francka tudi ti, odkod?...

Zavila se je tesno v boren plašč in plaho oprezovala, da je ne bi kdo spoznal. Nespoznana je dospela v trg, kjer se je avtomobil vstavil in kakor potuhnila se je izmed ljudi v temo, da je ne opazijo.

Zdaj omahuje že skoraj dve uri proti domu. Še dobro uro in...

Ni se upala misliti, kako bo doma. Kako bo doma, tam, kjer ji je bilo nekoč pretesno, kjer ni mogla obstati in je hotela umreti od dolgočasje. Kakšen je očetov obraz, tisti obraz, ki je bil neomečljiv, ko je šla. A ona se mu je smejala: grem in ko se vrnem, pridem v kočiji kakor gospa in vsa vas se mi bo klanjala...

In zdaj?

In kaj poreče mati? A ona ne prenese, skruši se od sramote in bolečine, ko zve, da njena hči, prav njena Francka...

Kako jo sprejme brat, s kakšnim srcem ji podasta roko sestri?

Potnico je žgala notranja bolečina kakor razbeljeni železni drobcu suh les. Njene misli so bile ubite, poteptane, brez moči. Kako strašno prevaranje v njenem srcu, ki je hotelo življenja, veselja in se je širilo od ponosa: Pojdem in vam pokažem vsem, očetu in materi, bratu in setrama in vsej vasi, kaj je Francka. Smejte se mi, pa ko se vrnem, bom gospa, moje roke bodo blestele od prstanov in zapestnic, krog vratu bom imela zlato veržico na nogah ne bo več cokel. Grem, tam doli v dolini in še naprej, tam je sreča. tam je zlato, bogastvo...

In je šla. Njene preproste misli so videle srečo, ki vzhaja, kakor sijajna zarja nad vrhovi in se sklanja k nji...

O, sklonil se je k nji in jo pobožal, dobrohotno ji je pogledal v oči, da je zatrepetala... Sreča vzhaja, so videle njene želje in njene misli.

Poljubil jo je plemeniti gospod Antonio Formini: Saj boš moja, v kočiji se boš vozila, gospa trgovčeva.

In zdaj je Francka v noči in snegu, ponižana, zavržena in pozabljena. V domače gnezdo omahuje kot obstreljena ptica. Ni gospa, nima dragih prstanov in ne nakitja, ubožna je, siromašna na duši in na telesu...

Že več mesecev je trpela: a ni verjela, da je pozabljena, njene misli niso mogle tega doumeti, zato so drhtele v grozi.

Kakor obsojena je visela med življenjem in smrtjo, nagibala se je že v smrt, a njena duša se ni zavedala, kam pada, preveč je bila pretresena. Bila je zbegana kot od črede odtrgana ovčka, brez misli je divjala sem in tja. Nazadnje jo je poklicalo srce domov, k jaslicam, k drevescu in polnočni daritvi... Tam bo milejši očetov obraz, tam se umiri materina bolečina, brat in sestre je ne zataje in ne pahnejo od sebe... In če jo, če jo zavržejo... O, kam, kam pojde... v mraz in sneg...

Potnica je bila vsa pogreznjena v svojo dušo. Nezavedno se je poganjala dalje po trdi cesti, da je prišla do ovinka, kjer jo je objelo zvonjenje, kipenje in drhtenje iz božje svete noči...

Kaj so res tako čudoviti glasovi domačih zvonov... Saj jih je poslušala že dostikrat in niso bili tako sladki, mehki, kot prijateljska roka ob srcu... A nočoj — kakor da jemljejo iz neba svojo pesem, ki je tako nedopovedljiva, sladka, sladka, kakor daljni spomini...

Kakor lepo mora biti šele v domači hiši, v gorki hiši ob svetih jaslicah, ob božjem Detecu, ob ovčkah in pastirjih iz Betlehema... Čudovito čudovito...

O, samo ona, samo ona bo prišla kot grenka kaplja pelina v vesela, prazniška srca, kot nepričakovana in neslutena bridkost...

Ne, ne! Ne pojde v hišo, ne vstopi v sveti blagoslov, da ne zmede materine molitve, da ne razburi njenega srca, ki še ne sluti, ne ve...

V hlev pojde, v hlev kot zavržena, na steljo k Ciki pojde, saj je gotovo še tam pripeta, kjer je bila včasih: desno od vrat ob kupu listja, ob gorki stelji.

O, tja pojde, tja...

Kakor tujka, ki ne pozna poti je omahovala skozi vas, trepetala, da je ne bi kdo zapazil, spoznal...

Tu in tam so se svetila okna, skoz nje je padala luč in rahlo svetila na zasnežena tla. V svetlobi ob oknih je Francka videla, da pada sneg gosteje, gosteje. Veter je ugasnil, padale bodo snežinke padale... O, da bi tako zapadle, da bi jo zagrnile, da bi jo čez in čez pokrile, njo in vso njeno bolelost.

Pritipala je do domače hiše. Drgetala je od mraza, strahu in bolečine. V hiši je videla luč. Prisluhnila je: čula je glasno molitev. Skupno molijo, gotovo je ne bo videl nihče.

Prišla je do hlevskih vrat, ki so brez ključavnice, brez zapaha. Tako je še večinoma tod navada.

Rahlo je odsunila durnico, vstopila in jo za sabo spet zaprla. Ni zaškrpala.

Mehka toplota in duh zažganih rož, s katerimi je mati podkadila vso hišo sta jo objela. Zvonjenje je pravkar utihnilo, zato je čula, kako dihajo živali: enakomerno, brezskrbno.

Niti ena žival se ni zgenila; morda še poznajo Francko ... O, gotovo jo, vsaj Cika.

Tipala je v desno stran. Še je bila tu stelja ob starih, nekoliko podrtih jaslih in nekoliko naprej mora biti Cika. V noge je začutila Francka kravino gorko sapo, spustila je tiho za sabo na tla droben sveženj in iskala z rokama živali okrog glave. Po rogovih je spoznala Ciko.

Sklonila se je čisto k nji:

»Cika, Cikica, kaj me še poznaš ... Veš, Francka sem, Francka, nesrečna, zapuščena ... Ko bi ti, Cikica, vedela ... Joj ...«

Žival jo je sočutno obvohal. Zadovoljno je pomahala z zaraslimi uhlji, spoznala jo je. In dihala je mirno dalje.

Francki so nepretrgoma polzele solze po licih, neutrudno jo je žgalo v prsih. Bolestno je tipala krog sebe s trepetajočo roko in si ravnala ležišče.

»Tu bom počivala, tu pri tebi, Cikica, ki si dobra, dobra ... Saj je mati tudi dobra, pa se bojim, se ne upam, veš, Cikica, se ne upam k njej ... Tu pri tebi bom nocoj, na sveto noč, pri tebi, Cikica, Cikica ... In molila bom ... za vse: za očeta, za mater, za brata, za Pavlo, za Milko ... in zase in za tisto, tisto, ki ga še ni ... O, Cikica, Cikica, ko bi ti vedela ...«

Zgrudila se je po ležišču ob živali. Burno ji je bilo srce od bolesti, drgetala je, sunkoma so se ji lile solze čez lica.

»In še zanj, še zanj bom molila, ki me je zavrzel ...«

Bolest ji je udušila misli. Šele čez nekaj časa jim je zopet vjela vrtek.

»Še zanj, še zanj bom molila na to sveto noč, da mu Bog odpušči ...«

Od časa do časa jo je streslo kakor v mrzlici, čeprav je bilo tako toplo, toplo v hlevcu, kakor takrat v Betlehemu, morda še bolj.

»Sveta Mati, sveta Mati,« je drgetaje molila Francka, »sveta Mati, prosi zame svojega sina Jezusčka, ki ga boš nocoj rodila, prosi ga, naj mi odpusti, naj se me usmili ... Saj vidiš, kako sem nesrečna ... Kakor ti, sveta Mati, tako sem tudi jaz nocoj v hlevu in žival me greje s svojo sapo ... Kakor tebe, čuj, kakor tebe takrat in nocoj ... O, sveta Mati prosi, prosi zame in za moje, moje detece, ki se bo mogoče tudi nocoj rodilo ...«

Drgetala je brez vse moči, tako ji je bilo, kakor da se lomita v njej dva svetova ... Utonila je v bolečino ...

Za hip se je zopet zavedela.

»O, ne zavrzi me s svojim Sinom, Mati, ne zavrzi me ... Glej, potapljam se, potapljam ... Joj, kako je to hudo ... Sveta, sveta, dobra Mati, pomagaj mi, pomagaj. Kakor ti sem nesrečna, zapuščena ... Pri tebi je bil sveti Jožef, te je čuval, branil, varoval s svojo dobro roko ... O, pri meni ni nikogar, tudi pastircev ni, sama sem, čisto sama s svojim drobnim, plahim, nerojenim ...«

Pogreznila se je v bolečino, kakor se dolina pogrezne v mrak in temo ...

Zbudili so se sveti polnočni zvonovi, zapeli, v sever in jug, v jutro in večer so razpeli čudovito zlato streho: blagoslov, mir, tolažbo.

Njihov glas je Francko rahlo prebudil:

»O, Jezus, Jezus, ti mi pomagaj, ki boš nocoj na svet prišel. Usmili se me, Jezus, Jezusček . . . Mati božja, bodi pri meni, a ni nikogar pri meni . . . Sveta Mati, pridi, pridi k meni . . .«

Fr. Gorše: Materina sreča.

Sveti polnočni zvonovi so peli, drhteli so njihovi glasovi in se rahlo vili med gosto naletavajočimi snežinkami, ki so padale, padale, mehke in rahle iz globokega, mračnega neba . . .

Od vseh strani so se zgrinjali ljudje proti razžarjeni cerkvi. Nekateri so šli s svetiljkami, kakor tajnostni romarji, drugi so tipali skozi temo in sneg.

Vsi so hiteli v cerkev kakor pastirji v Betlehemu k skalni duplini, da bi videli Detece, ki bo luč, luč . . .

Tudi Franckini sestri sta šli in oče z bratom in materjo, ki je molila, molila za vse potrebe in za Francko, ki je Bog ve kje.

Solze so jo polile in se mešale med šepet njenih ustnic:

»Za Francko te prosim, o Marija, da ji pomagaš, ki je mogoče zapuščena, osamljena in pomoči potrebna...«

Sveti zvonovi so peli in oznanjali življenje, mir, spravo, blagoslov...

Vse je molilo, molilo in prosilo za dušo, za telo in za dom in živino. V plamenu gorečnosti je drhtela duša Franckine matere:

»Pomagaj ji, o Marija, kjerkoli je... Saj vem, da je pomoči potrebna...«

Tam v hlevcu pri Ciki, ki je mirno dihala in snula rahlo in pozkojno, pa se je rodilo življenje v sveto božično noč.

Jens Jørgensen — Zmago:

STRUP.

VEČERILO se je. V delavnici je stal suh mož, siv in star, odet v dolgo haljo in varil strup. Skozi visoka, obokana okna je padala medla svetloba na steklenice z mrtvaškimi glavami. Mož je bil kemik, ki je proizvajal in prodajal ljudem strup.

Zunaj je solnce zašlo. Za mestnimi stolpi je žarelo nebo in vsi zvonovi so zvonili »Ave Maria«. Mož je prenehal z delom in odprl okno. Zamišljen se je sprehajal po sobi, medtem ko so pozvanjali večerni zvonovi. Iz dimnikov se je dvigal črn dim, valil se je nad hišami in polnil ozračje.

Kemik, ki je mešal strupe, je mrmral v poltemo:

»Strup! Proketo se ga boje. In vendar? Ali je prepovedano variti strup? Saj je to znanost in umetnost, kakor tisoč drugih znanosti in umetnosti. In znanost je zakonito dovoljena. Jaz prodam blago tistemu, ki ga hoče kupiti, in ne vzamem niti mrve več, kakor je vredno. Za svoje delo zahtevam primerno plačilo. Je potem to protizakonito, je nečastno, je kaznivo? Jaz mislim, da ne... Pravijo, da zastrupljenja na deželi naraščajo in šepčejo, da jaz prodajam strup. Kaj vem jaz, za kaj rabijo strup! Lahko si umijem roke... Meni ni mar nič, čisto nič! Jaz sam ne bi položil človeku niti bilke na pot.

Tako tiho in redno živim kakor menih-svetnik. Plačujem davek, doklade mestu in državi, dam miloščino vsakemu, ki potrka na moja vrata. Med mojimi štirimi stenami ni samopašnosti, ne hudobije.

Zelo spretno kuham strupe, toda tudi pošten sem. Jaz prodajam svoj strup, kakor drugi kruh. Eni so potrebni kruha, drugi strupa. Eni se živijo s kruhom, drugi se morajo s strupom. Ne morem pomagati!«

To in še drugo je mrmral stari kemik, medtem ko že padla na zemljo noč. Nažgal je oljnato svetilko, in še dolgo strmел v steklenice z mrtvaškimi glavami.

Vlegel se je k počitku in se sredi noči zbudil v strahu, da so prišli biriči ponj. In vendar mu vest ni pokazala v spanju trupel tistih, ki jih je njegov strup umoril. Menil je, da je nedolžen, obrnil se je v postelji in spal dalje... Zanj ni bilo paragrafov.

Tober:

SVARILNI ZGLEDI.

Osamljen.

Šele proti koncu leta 1908. se je začelo nemškemu cesarju svitati, da je zagazila nemška država v popolno osamljenost. Slutil je, da se rusko prijateljstvo ne da več pridobiti, ker so Rusi vezani trdno s Francozi, videl je čedalje bolj razločno, kako narašča sovražnost Angležev. Največje evropske države so kovale železni obroč okoli Nemčije. Pri tem ni hodilo pa Viljemu nikdar na um, da nosi radi tega on sam največjo krivdo. Kar se je snovalo in pripravljalo okoli njega, je smatral za zavist tujih vladarskih hiš, ki se srdijo radi gospodarskega in vojaškega razmaha Nemčije. Ali ni pomagal Rusom za časa rusko-japonske vojne in nudil carju zavezništvo? Ali ni podpiral Francozov ob neštetih prilikah? In kaj je naredil hudega Angležem? Za plačilo so se ti hinavski vladarji in državniki zmenili za njegovim hrbtom in ga hočejo vničiti. Pred lastno vestjo je bil morda nemški cesar čist, morda ga je vodila v življenju res dobra in poštena volja, toda pred zgodovino nosi radi svojih nepremišljenih govorov in dejanj polno odgovornost za nesrečni položaj Nemčija.

Leto 1908. je prineslo Viljemu udarec za udarcem. V poletju sta se sestala ruski in angleški vladar v ruskem pomorskem mestu Revalu in poravnala vse spore med Anglijo in Rusijo. Sklenil se je sporazum, ki je zvezal obe cesarstvi k skupnemu političnemu delu. Viljem in njegovi svetovalci so mislili do tedaj, da je med Angleži in Rusi vsako prijateljstvo nemogoče, da morata ta dva naroda po pripodnih zakonih ostati večna sovražnika. Stari Bismarck je bil drugega mnenja in svaril svoje naslednike in cesarja pred tako površnim naziranjem. V poletju 1908. je angleško-ruski sporazum dal prav Bismarcku, Nemčija je bila na vzhodu, na zapadu in severu obkoljena.

Edini zavezniki in prijatelji Nemčije so bili Avstrijci, Turki, Italijani in Romuni, a še ti niso bili vsi zanesljivi, kakor bodo pokazali poznejši dogodki. Najbolj se je zanašal Viljem na Avstro-Ogrsko in nje se je moral odslej še bolj trdo držati. Avstrijce je podpiral, kolikor je mogel in izposloval zanje pravico, da smejo graditi železnico skozi Sandžak, Novi Pazar do Soluna. Sandžak je dežela, ki leži med Srbijo in Črno goro, kdor je držal to pokrajino v rokah, ta je lahko zabranil, da se Srbi in Črnogorci združijo v eno državo in da dobé Srbi izhod na Jadransko morje. Tako se je Nemčija izpostavljala za Avstro-Ogrsko. Še v poletju 1908. je izjavil nemški državni kancler o Avstriji: »Za naše držanje v balkanskih vprašanjih so merodajne potrebe, koristi in želje Avstro-Ogrske!« Nemčija se je torej stavila popolnoma v službo Avstrije, kar so avstrijski diplomatje znali imenitno izkoristiti.

V oktobru 1908. je sklenil avstrijski zunanji minister grof Aehrenthal, da anektira Bosno in Hercegovino, ki je bila po zakonu še turška dežela, in se ni pri tem prav nič menil, kaj porečejo v Berlinu. Aneksija Bosne in Hercegovine je bila zelo nevarna in kočljiva stvar. Avstro-Ogrska je bila dobila leta 1878. od evropskih velesil nalog, da zasede to turško pokrajino in naredi v njej red, ni pa imela pravice se je polastiti. Po veljavnem pravu bi bile morale v to privoliti vse države, ki so 1878. ugovor na berlinskem kongresu podpisale, a Avstrija se za to

ni menila in sklenila, da anektira Bosno in Hercegovino s protipostavnim, nasilnim činom. Svoj namen je skrivala toliko v Berlinu kolikor v Rimu. Šele 5. oktobra 1908. ko je aneksijski odlok, podpisan od Franca Jožefa, šel že v svet in bil tiskan v novinah, je dobil Viljem obvestilo od avstrijske vlade. O aneksiji Bosne Hercegovine je bil obveščen celò pozneje kakor francoski predsednik republike, Viljem II. je bil strašno ogorčen na Avstrijo in začel bruhati: »To je roparski napad na Turčijo! Anglija ima sedaj opravičen vzrok, da osumniči osrednje velesile. Dunaj bodo obtoževali zahrbtnosti, in po pravici. Strašno so nas opeharili. Jaz se čutim kot zaveznik osebno globoko užaljenega. Lepa hlaležnost za podporo v vprašanju Sandžaka. Jaz sem poslednji v Evropi, ki je za to zvedel. To je navadno izdajstvo! To je hvaležnost hiše Habsburžanov!«

Toda jeza Viljemova je bila brez praktičnega pomena. Nemčija je bila oktobra 1908. že tako osamljena, da ni mogla nastopiti še zoper Avstrijo in izgubiti poslednjega pomembnejšega zaveznika. Dal je zato ministrom ukaz, naj naknadno vse odobrijo, kar je Avstrija naredila, in naj jo v sporu z ostalimi evropskimi državami podpirajo. Na Dunaj je dal celo javiti, da se bo Nemčija postavila brezpogojno na stran Avstrije, naj dunajska vlada sklene karkoli. S tem je dal Avstriji pooblastilo, da sme napovedati tudi vojno. In res je bil položaj tedaj v Evropi tako napet, da je malo manjkalo za svetovni požar. Posebno ponižana in oškodovana je bila Srbija, ker se hotela sama združiti z Bosno in Hercegovino. Na pritisk ruskega ministra Izvolskega so se morali Srbi vdati, zakaj Rusi so bili od vojne z Japonci še oslabljeni in niso hoteli oboroženega spopada z Nemčijo in Avstrijo. Samo oslabljenost Rusije je preprečila marca 1909. svetovno vojno. Toda od aneksije dalje so bili v Petrogradu in Parizu prepričani, da je spopad z osrednjimi velesilami neizbežen, in so se nanj pripravljali.

Spletkarije.

Mnogo bolj zmerni so bili Angleži. Kljub sporazumu z Rusi in Francozi, kljub jezi na nemško-avstrijsko politiko in na nemško pomorsko oboroževanje, so iskali Angleži še vedno sporazum z Berlinom. V 1911. in 1912. letu je nemški admiral Tirpitz zahteval iznova povečanje vojnega brodovja. Nemški poslanik v Londonu Metternich je resno svaril pred tako politiko, ki vodi Nemčijo v gotovo vojno z Anglijo. Viljem ni hotel slišati opominov in se odrezal: »Če bi njega poslušal, bi sedaj sploh ne imeli brodovja! Po njegovem naj ima torej tuj narod pravico, se vtikati v mojo pomorsko politiko, a jaz si kot najvišji vojni poveljnik in cesar tega ne smem dovoliti. To bi bilo za naše ljudstvo poniževalno!«

Ferbruarja 1912. so poslali Angleži v Berlin celò vojnega ministra lorda Haldane, da naredi poslednji poskus in obljubi Nemcem obsežne kolonije v Afriki, ako nehajo z oboroževanjem. Ob lahkomiselnosti Viljemovi se je vse razbilo. Šele ti dogodki iz februarja 1912. so vrgli Angleže končno v naročje Rusom in Francozom in tedaj je prav za prav padla odločitev, ki je postala leta 1914. usodna za Nemčijo in njeno dinastijo. Ko bi bil Viljem leta 1912. sprejel angleško ponudbo, bi bili Angleži julija 1914. ostali najbrž nevtralni in Bog zna, kako bi bila končala svetovna vojna.

V tem je umrl angleški kralj Edvard VII. in sledil mu ie sedanji

vladar Georg V. Viljem ni zelo žaloval radi smrti stričeve, mislil je nasprotno, da bo v korist Nemčiji: »Politika spletkarij, ki je stalno razburjala Evropo, se sedaj poleže. Menim, da pride v glavnem več miru v evropsko politiko, in če ne drugo je že to dobiček. Največ bodo žalovali za Edvardom VII. razen njegovega naroda, Francozi in židje.« Upanje, da se po Evardovi smrti politika Anglije spremeni, je Viljema hudo prevarilo. Vse je ostalo pri starem in dogodki so se nezadržljivo razvijali.

Novo sovražno ozračje je Viljema sčasoma vendarle preplašilo in bati se je začel za bodočnost Nemčije. V tem njegovem dušnem razpoloženju je izbruhnila oktobra 1912. Balkanska vojna. Srbija, Bolgarija in Grčija so se dvignile složno zoper Turka, in potolke v več bitkah dednega sovražnika kristjanov. Poraženi in bežeči Turki, zavezniki Nemčije, so prosili Viljema za posredovanje, a cesar ni hotel nič o tem slišati. Šele ko so se ostale velesile, med njimi Anglija in Francija, začele vmešavati, se ji priključil njih posredovanju. Na diplomatski konferenci, ki se je sestala, je nastopil Viljem očitno na stran balkanskih držav in se uprl odločno avstrijskemu zunanjemu ministru grofu Berchtoldu, ki je iskal iznova povod, da napade Srbijo. Bil je mnenja, da pristoji Srbom izhod na jadransko morje, in izjavil, da ne bo Nemčija radi tega vprašanja nikdar privolila v vojno med Avstrijo in Srbijo. »Radi tega vprašanja« — je vzkliknil — »bi vzel še manj ko radi Sandžaka nase vojno. Trozveza (med Avstrijo, Nemčijo in Italijo) jamči zaveznikom le njihovo resnično posestno stanje, a jih ne podpira v drugih zahtevah. Tega bi ne mogel zagovarjati ne pred svojim ljudstvom in ne pred svojo vestjo.« Opozorilu nemškega kanclerja Bethmana-Hollwega, da se bo prijateljstvo z Avstrijo s tako politiko zrahljalo, niso prav nič omajala Viljemove miroljubnosti. Odklonil je še enkrat vojno, v »kateri bi se odločalo o vsem in kjer bi Nemčija morda propadla. In vse to radi Albanije in Drača! V pogodbi o trozvezi ni nikjer zapisano, da se morata postaviti nemška vojska in nemško ljudstvo v službo muhaste zunanje politike druge države...«

To so bile pametne in trezne besede odgovornega vladarja in politika. Toda zelo značilno je za Viljemovo omahljivost, kako se je v dveh tednih njegovo mišljenje v isti stvari nenadoma spremenilo. Na lovu z avstrijskim prestolonaslednikom Francom Ferdinandom se je dal pregovoriti in nato odločno izjavil: »Trenotek je silno resen in mi ne moremo prevzeti odgovornosti, da bi še nadalje branili Avstriji, da udari (na Srbe).« Takoj so se sestali vojaški strokovnjaki Nemčije in Avstrije ter izdelali skupni načrt za mobilizacijo.

Zopet je bila Rusija, ki se je umaknila, in preprečila prelivanje krvi. Vendar je tudi Viljemovo razpoloženje postalo nenadoma spet miroljubno in spet je v njem prevladala pamet. Marca 1913. je rekel: »Politika Dunaja je bila nasproti Srbiji pogrešena. Avstrija mora slovanski naval razdeliti, sicer vržemo vse Slované v naročje Rusom.« Kljub vsem napakam je bilo Viljemovo obnašanje za časa Balkanske vojne balkanskim narodom v glavnem prijazno. Srbijo je branil proti Dunaju, o Bulgarih je rekel, da »so narod bodočnosti in da se njihov napredek ne dá več preprečiti, ravnotako kakor je bilo nekdaj s Rusi.«

Balkanska vojska je pa obenem dokaz, kako nezanesljiv in nepreračunljiv je bil značaj Viljema II. Danes je bil za mir, jutri za vojno, po

jutrišnjem spet za mir, tako da je vse odviselo od golega slučaja, od dobrih ali slabih živcih enega samega trenutka.

Ta poguben značaj Viljemov je glavni povod, da je izbruhnila pol drugo leto kasneje svetovna vojna.

Kamen se sproži...

Dne 28. junija 1914. je prisostvoval Viljem II. pomorski tekmi v Severnem morju. Ob treh popoldne se približa cesarjevi ladji moztorni čoln, na katerem dajejo znamenje, da hočejo pristati. Cesar odmahne, naj ga puste na miru. Pomorski častnik pa ne odneha in vihti v roki brzozjavko. Nato potegne iz žepa tobačnico, vtakne vanjo telegram in jo vrže na krov v roko mornarja. Gorje častniku, če je motil cesarja radi brezpomembne stvari!

Pred tremi urami — tako čita cesar — so umorili v Sarajevu avstrijskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda in njegovo soprogo.

Nemudoma prekinejo pomorsko tekmo in vladar se vrača s spremstvom v Berlin.

Atentat v Sarajevu je zadel Viljema v srce. Ne radi prijateljstva, ki ga je vezalo na nadvojvodo Ferdinanda, kajti med njima ni bilo prijateljnosti. Franc Ferdinand je bil po značaju pravo nasprotje Viljemovo: bil je trd, črnogled, neustrašen, skop, ljubezniv samo z ženo in otroci, sicer pa oster zapovednik, ki govori malo in premišljeno. Kar je Viljema do dna duše vzburkalo je bilo to, da je padel član vladarske hiše. V očeh Viljemovih so bili cesarji in kralji svete osebnosti, ki stoje visoko nad ostalimi zemljani. Po njegovem se predsednik Severnoameriške ali francoske republike ne more niti primerjati z ruskim carjem ali s kraljem kake države. Ko so umorili francoskega predsednika Carnota ni n. pr. Viljem skomignil niti z rameni, dočim je po atentatu na italijanskega kralja Humberta divjal od ogorčenja. Iz užaljenih vladarskih čustev si moramo razlagati tudi obnašanje Viljemovo po atentatu v Sarajevu. Ko je nemški poslanik na Dunaju Tschirschky poročal v Berlin, kako vpliva pomirljivo na avstrijsko vlado in jo odločno svari pred vojaškim napadom na Srbijo, je prekinil Viljem čitanje z jeznimi besedami: »Kdo ga je za to pooblastil? To je preneumno. Take stvari se ga nič ne tičejo. Če se zadeva slabo izteče, porečejo znova, da Nemčija ni hotela. Tschirschky naj preneha s svojimi bedarijami! S Srbi je treba pomesti, in sicer kmalu!« V naslednjih dneh je silil v avstrijsko vlado, naj hiti in postavi Srbom ostre zahteve.

Dne 5. julija je sprejel odgovor Franca Jožefa in avstrijski poslanik grof Hoyos, katerega je pridržal pri obedu, je raztolmačil Viljemu ustno, da ima Avstrija namen razkosati in porazdeliti Srbijo. Ne da bi prašal prej odgovornega kanclerja, je Viljem izdal Avstriji neomejeno pooblastilo, da postopa v srbskem sporu po svoji uvidevnosti. Brez takega pooblastila bi si ne bila Avstrija nikdar upala iti do skrajnosti in bi gotovo ne bila poslala Srbiji zgloglasnega ultimatum, ki je povzročil svetovno vojno.

Ko so mu poročali, da misli staviti Avstrija Srbom ostre zahteve, je rekel: »Ako bi Srbi sprejeli vse zahteve, bi bila taka rešitev grofu Berchtoldu (avstrijskemu zunanjemu ministru) zelo neprijetna in zato premišlja, kakšne zahteve bi še bilo treba dodati, da bi jih Srbija

absolutno ne mogla sprejeti.« Naj zahtevajo »izpraznitev Sandžaka« — je dodal — »in prelom je tu. Avstrija naj dobi nemudoma spet Sandžak, da prepreči združitev Srbije in Črne gore in srbski dohod na morje.«

Pred poldrugim letom je še Viljem rekel, da bi radi Sandžaka nikoli ne začel vojne, ker bi tega ne mogel »zagovarjati ne pred svojim ljudstvom in ne pred svojo vestjo.« Sedaj pa sili sam na zasedbo Sandžaka in s tem v vojno.

»Roparska banda.«

Viljem je bil v teh nevarnih tednih 1914. tako bojevit in izzivalen tudi radi tega, ker je bil trdno uverjen, da ne bo ruski car pod nobenim pogojem podpiral »morilcev«. Ravno tako je mislil o angleškem kralju Juriju. Mož si je bil vtepel v glavo, da je tudi v drugih deželah odvisna politika samo od cesarjev in ne od ljudstva in državnikov. Ko ga je angleški zunanji minister Grey prosil naj vpliva pomirjevalno na Franca Jožefa, ga je Viljem zato ostro zavrnil: »Kako pridem do tega, da naj mirim Dunajčane. Srbi so vodili agitacijo z umorom in sedaj jih je treba stisniti. To je nezaslišana angleška nesramnost. Nisem poklican, da bi predpisoval avstrijskemu cesarju, kako naj varuje svojo čast! To je treba resno in razločno povedati Greyu, da vidi, da ne poznam šale. Srbija je roparska banda, ki jo je treba radi zločinov trdo zagrabit. Nočem se vtikati v to, o čemer ima cesar sam razsojati.«

To je bilo 24. julija, preden je še Viljem vedel za besedilo zloglasnega ultimata Srbiji. Dne 26. julija, ko mu je bil ultimaturno že znan in so mu poročali, da je avstrijski zunanji minister Berchtold zagotovil Rusiji, da si Avstrija ne misli prilastiti nič srbskega ozemlja, se je Viljem še vedno jezil: »To je bilo popolnoma nepotrebno, napravilo bo vtis šibkosti. Nasproti Rusiji je taka politika zgrešena in se je treba brezpogojno izogibati. Avstrija ima dobre razloge na svoji strani. Ni mogoče, da se o že storjenem koraku otvori naknadno neka diskusija. Osel! Treba je vzeti zopet Sandžak, sicer pridejo Srbi na Adrijo. Srbija ni država v evropskem smislu, temveč tolpa roparjev!« Istega dne je angleški zunanji minister lord Grey sporočil v Berlin, da je po njegovem evropska vojna pred pragom in da jo je treba za vsako ceno preprečiti. Zato predlaga, da se skliče takoj diplomatska konferenca velesil, ki naj v sporu s Srbijo posredujejo. Viljem je predlog odbil: »Je nepotrebno! Jaz se ne vdeležim, razen če me Avstrija izrecno za to naprosi, kar se ne zdi verjetno. V stvareh časti in lastnega obstanka ljudje ne poprašujejo drugih za nasvet.«

Naslednjega dne odredi cesar mobilizacijo nemške vojske. Kancler Bethmann-Hollweg ga skuša zadrževati in ga prosi, naj se pomiri. Viljem se začne norčevati: »Mir je prva dolžnost državljana! Mir in vedno le mir! Mirna mobilizacija je tudi nekaj novega.«

Odlok o mobilizaciji vojske je podpisal cesar na ladji v Severnem morju in se vrnil nato v Berlin, kamor je dospel istočasno srbski odgovor na avstrijski ultimaturno. Čim ga je prečital, se je njegovo bojevitost razpoloženje na mah prevrnilo. Spoznal je, da so Srbi skoro do pičice sprejeli avstrijske zahteve in se skesal, da je dal mobilizirati. Kaj je pregnalo tako nenadoma Viljemovo napadalnost? Ali je bil

pogled na zaskrbljene obraze njegovih podanikov, ki jih je videl na potu z morja? Morda so se pa le njegovi živci pomirili in je zopet razum dobil prevago. O srbskem odgovoru je dejal: »Sijajno delo za rok od le 48 ur! To je več nego smo mogli pričakovati. Velik moralni uspeh Dunaja. S tem odpade vsak vzrok za vojno in (avstrijski poslanik) Giesl bi bil lahko mirno ostal v Beogradu. Po takem odgovoru bi ne bil nikdar zaukazal mobilizacije!«

Prepozno!

Od 28. julija dalje je Viljem delal na vse kriplje, da prepreči svetovno vojno. Obrnil se je na svojega zunanjega ministra s pisanjem, kjer pravi: »Najponižnejša (srbska) kapitulacija je razglašena vsemu svetu in s tem odpade vsak vzrok za vojno. Treba je pa zasesti Beograd, ki naj jamči za izvršitev zahtev, da bo imela že trikrat zaman mobilizirana avstrijska armada častno zadoščenje in pa zavest, da je stala vsaj na sovražnem ozemlju. Brez takega vojnega pohoda bi se razširilo dinastiji nasprotno razpoloženje. Ako se Vaša Escelencia s tem strinja, predlagam, da se reče Avstriji, da ji častitamo, da je pa s tem odstranjen slehern vzrok za vojno. Potrebno je le jamstvo, da se dane obljube izvršijo. Na taki podlagi sem pripravljen posredovati mir. To naredim na svoj način in s čim večjo obzirnostjo za narodno čast in vojno čast Avstrijcev. V tem smislu sem pisal tudi načelniku generalnega štaba.«

Istega dne je poslal avstrijskemu in ruskemu vladarju brzoglavne pozive, naj zadržita pretečo nesrečo in ustavita tok vojnih ukrepov. Bilo je prepozno! Avstrijski poslanik baron Giesl je bil že zapustil Beograd, avstrijske čete so se že pomikale proti srbski meji. Ravno tako je bila mobilizirana nemška vojska in tudi Rusi so klicali pod orožje vojake, da hite na vse strani, en mesec je pozival Avstrijo, naj obračuna s srbskimi »morilci«, sedaj pa ko je priklical nad glavo Evrope krvavo morijo, je hotel v 48 urah vse spet popraviti. Brezuspšno delo! Vrtinec, ki ga je on sprožil, je vlekel z neizbežno močjo eno državo za drugo v vojno viхро. Ko so se valile miljonske ruske armade proti nemškim mejam, se je šele zavedel grozote položaja in izbruhnil v obupni protest nedolžnega, prevaranega in krvavo užaljenega človeka: »Moja naloga je končana. Lahkomiselnost in šibkost sta poglala svet v strašno vojno, ki meri končno na poziv Nemčije. Zame je sedaj vsak dvom izključen: Anglija, Francija in Rusija so se dogovorile, da vodijo proti nam boj do vničenja. To je v jedru pravi, goli položaj, ki ga je Edvard VII. počasi in gotovo snoval in ki se sedaj uresničuje. Neumnost in nerodnost našega zaveznika je postala naša zanka. Znamenito obkroževanje Nemčije je postalo vendarle polna resničnost! S prezirljivim smehom žanje sedaj Anglija najsijajnejši uspeh svoje vztrajne, čisto protinemške svetovne politike! To je bilo veličastno delo, ki vzbuja občudovanje celo pri tistih, ki morajo radi tega v pogin. Edvard je še po smrti močnejši od mene, ki živim! Vsi moji opomini, vse prošnje moje so izvenele brez koristi. Sedaj sprejemam angleško hvaležnost. Naši konzuli na Turškem in v Indiji, naši agentje in tako dalje morajo podžgati ves mohamedanski svet v divji upor proti temu osovraženemu, lažnjivemu in brezvestnemu narodu kramarjev. Če že moramo mi izkraveti, naj Anglija izgubi vsaj Indijo!«

V tem je izjavila Italija, da ostane nevtralna in se ne mara vojskovati na strani Nemčije in Avstrije, 4. avgusta je odrekel še drugi zaveznik Romunija svojo pomoč. »Zavezniki« — je vzkliknil Viljem — »padajo že pred vojno od nas kakor gnila jabolka. Popolni polom nemške, oziroma tudi avstrijske inozemske diplomacije. To bi bili morali in bi bili tudi mogli preprečiti.«

Očividec pravi, da ni videl še nikdar tako tragičnega in razrušenega obraza, kakor je bilo v teh dneh obličje cesarjevo.

Njegova brezglava in slepa politika ga je privedla po 25 letih v največjo in poslednjo preizkušnjo njegovega življenja. Pred očmi zgodovine in nemškega naroda je imel dokazati, ali je kos strahoviti borbi, ki je zadivjala za njegovo krono in za obstanek mogočnega nemškega cesarstva. In tega ni dokazal. Ostal je svarilni zgled, ki bo vedno pričal, kam pripelje človeka na odgovornem mestu — slaba vzgoja.

Fr. Rupnik:

IZ DAVNIH DNI.

2. Družinska slika pri pastirskih narodih (nomadih).

Pri opazovanju gospodarskega razvoja človeštva (glej »N. Čolnič« št. 6.) se je naglasilo, da večjih živalskih čed, ki si jih je človek ukrotil in udomačil, ni mogla obvladati in ne oskrbovati ena sama družina; zato je bilo potrebno, da se je združilo več družin v eno skupino, v eno veliko družino.

Tako se nam torej pri pastirskih narodih pokaže ne več posamezna družina kot samostojna družba, ampak velika družina, zadruha (tako se je imenovala pri starih Slovanih). Ko se namreč sinovi enega očeta ženijo, se s svojo novoustanovljeno družino ne naselijo sami zase, ampak ostanejo v družini očetovi in pod njegovo oblastjo, čeprav si morda zraven očetovega šotora postavijo svojega. Tako nastane velika družina pod vodstvom starešine, čegar moč in oblast na ta način silno zraste. Vse premoženje ostane nerazdeljeno v rokah starešine, ki torej večkrat razpolaga z velikanskim bogastvom. (Tako poroča sv. pismo o očaku Jakobu in njegovih sinovih, o Jobu in njegovem bogastvu.) Po smrti starega očeta redno prevzame vodstvo za druge njegov najstarejši sin, in je zato pri teh narodih velikanskega pomena pravica prvorojenstva. (Po tem razumemo, kakor pripoveduje sv. pismo, prizadevanje Izakovega sina Jakoba, da bi dobil pravico prvorojenstva, in divjo jezo Ezava, ko je zvedel, da je prevaran.)

Večinoma je tudi pri teh pastirskih narodih v veljavi enoženstvo v zakonu, pri nekaterih pa se je vsled vpliva od drugod že vrnilo mnogoženstvo, tako n. pr. pri Judih, Babiloncih. Želja po velikem številu otrok, posebno še po moškem potomcu, je včasih vzrok, da si mož k prvi ženi privzame še drugo, zlasti še če je prva nerodovitna. Seveda se s tem že odpira preseka, skozi katero se vsiljuje vedno hujše propadanje zakonske ljubezni in zvestobe.

Vsled velike oblasti, ki jo imajo starši, zlasti starešina nad otroci, ni čudno, če se mora volja mladcev, posebno pa deklet, kadar si hočejo

izbrati tovarišijo za življenje, ukloniti pred voljo staršev. Ta pa je odvisna največkrat od tega, koliko plačilo ponudi ženin nevestinemu očetu; navadno obstoji to plačilo v večjem ali manjšem številu domačih živali. Prvotni vzrok tej kupčiji je ta, ker izgubi oče ali staršina iz svoje družine delavno moč, sme torej zahtevati odškodnino. godi se pa tudi včasih, kadar zahteva oče za dekle le preveliko ceno in se ni mogoče pogoditi, da pride ženin v sporazumu z nevesto ob dogovorjeni uri v bližino njenega doma, in tako ženin nekako uropa nevesto in jo odpelje na svoj dom; seveda je potem oče prisiljen odnehati, če sploh še more kaj iztirjati.

Zdi se mi umestno pripomniti, da se pri večini pastirskih narodov polaga velika važnost na neoskrunjenost neveste. Če pa katera pade, se navadno težko kaznuje, neredko celo s mrtjo; vedno pa ostane za ničevana za celo življenje in se ne računi več za hčer, ampak za deklo.

Poglejmo še, kakšno stališče zavzema žena v tej družini, v tej družbi. Naravno je, da ni več tiste enakosti med možem in ženo kot v prvotni družini. Mož se peča edino le s svojo čedo, drugega dela se noče oprijeti; o pastirjih pa je znano da navadno nimajo veliko dela in skrbi. Tako se mož pastir navadi lenobe, in vse gospodinjsko in hišno delo ostane na ramah žene, ki pa prav vsled skrbi in vednega dela postane samozavestna, iznajdljiva in odločna. Zato ima žena gospodinja pri teh narodih svoje dostojno mesto; mož jo ljubi in spoštuje in silno redko se zgodi, da bi z njo grdo ravnal ali jo celo tepel. Kadar sprejema pastirski dom tuje goste, pusti mož ženi, da nastopa v družbi kot gospodarica v hiši.

3. Družina na stopnji višjega lovstva

se nam pokaže v mnogo temnejši in žalostnejši sliki; izginila je tista blagodejna enotnost, ne najdemo več prvotne enakosti med možem in ženo.

Pri teh narodih se pojavi neka posebnost v človeški družbi: totemizem. Dočim je pastir prisilil živali, da mu služijo s svojo močjo in žrtvujejo zanj tudi svoje telo, pa se višji lovec bliža mnogim živalim z nekim spoštljivim strahom, se varuje, da jih ne mori, jim ne škoduje in jih ne vživa, ter si na ta način skuša pridobiti od njih neko skrivnostno varstvo in podporo. Opazimo pa takoj, da veže to posebno razmerje le določene človeške skupine do določenih živali, ki se zovejo totemi. S temi živalmi (totemi), mislijo dotični ljudje, da so ali v sorodstvu, ker njihov rod izvira od tistih živali, ali pa v davnem znanju, ker se je praded človeške skupine nekoč srečal na prijateljski ali sovražni poti z davnim prednikom tiste živalske vrste, vsled česar se potem med seboj spoštujejo in boje in si pomagajo. Vsaka za ključena človeška družba ima torej svoje določene živali, svoje toteme, katerih ne sme noben član umoriti in jesti, pa jim tudi ne škodovati.

Totemizem ima velik družaben (socialen) pomen. Pred svetom ne nastopajo več posamezne družine, tudi ne zadrage kot skupine več družin, ampak pod vplivom totemizma se pojavi prvikrat rod kot trdna, določena celota. Kajti poleg krvne sorodnosti veže ta rod tudi totemistična sorodnost, to je neka skrivnostna pripadnost k vidnemu predmetu v naravi. Po tistem svojem totemu si navadno vsak rod

privzame tudi posebno ime, n. pr. medved, volk, orel, sokol, po samezni člani rodu pa pridevajo k temu še posebne lastnosti, n. pr. godrnjajoči medved, lačni volk, stoječi bivol, hitri sokol; v zadnjih časih predava po nekaterih evropskih mestih »Beli orel«, poglavar nekega indijanskega plemena v Severni Ameriki. — Poseben poudarek dobi pripadnost h kakemu rodu s tem, da se sprejemajo mladeniči, navadno ob polnoletnosti, po natančno določenih skrivnostnih obredih za prave člane rodu z vsemi pravicami in dolžnostmi. Tako je bila pri Judih celo od Boga ukazana obreza kot znamenje sprejema med izvoljeno ljudstvo božje.

Naravno je, da se je pri takem razvoju družbe silno dvignila veljava moža, ki je postal tvorilna in vzdrževalna moč rodu oziroma države. Sicer ga še vedno priklepa ljubezen k ženi in družini, a le za krajše čase: ta ljubezen ga ne sme ovirati v uveljavljanju drugega nič manj važnega nagona: vzajemno s svojimi tovariši služiti celemu rodu. Na ta način se mož trga od domačega ognjišča, skrb za dom in za otroke pade na rame žene; vezi družinske ljubezni pokajo: moški člani se ponosno dvigajo nad ženske, jih začnejo zaničevati, pri nekaterih rodovih celo tako daleč, da mladenič, potem ko je bil slovesno sprejet v zbor mož, ne sme več ubogati in spoštovati svoje matere.

To ponižanje ženske pa rodi na drugi strani strašne, žalostne posledice: padanje ženske nravnosti. Sicer je še v veljavi enoženstvo v zakonu, a med mnogimi rodovi razsaja divja razbrzdanost, zlasti med mladino pred zakonom.

4. Družina pri starejših poljedelskih rodovih.

Pri raziskovanju neomikanih narodov je naravoslovce zelo presenetilo nenavadno družabno pravo nekaterih rodov, namreč materinsko pravo: ni oče glava družine, ampak mati; ni oče lastnik premoženja, ampak mati; zato tudi otroci ne dedujejo po očetu, ampak po materi; otroci pripadajo družini in rodu materinemu in prejmejo ime po njej, ne po očetu.

Odkod ta čudna družabna uredba? V zgodovini človeškega gospodarstva (glej str. 157) sem naglasil, da je izumila poljedelstvo žena; ona je prva začela obdelovati njive in zato je postala tudi lastnica zemlje. Na tej lastninski pravici temelji materinsko pravo. Veljava žene se je naenkrat na račun moža znatno dvignila, mož je postal nekak tujec v ženinem domu. Naravna posledica tega je bila, da se je začelo opuščati javno slovesno sprejemanje mladeničev med člane rodu — to se je v prihodnje vršilo kvečjemu še na skritih mestih — na mesto tega pa je prišla v veljavo podobna slovesnost za dekleta, seveda le v zasebnem družinskem pomenu. V javnosti, v državnih zadevah in v vojski je nastopal še vedno mož, in četudi je kdaj ženska nastopila na zborih in na krmilu rodu, ji je navadno stal ob strani mož. Tako zvane amaconske države, kjer naj bi vladale same ženske, so le pravljice.

Treba je torej ločiti med materinskim pravom in materinskim gospostvom. Čeprav je postanek materinskega prava v začetku res napeljal človeško družbo na pot do zavladanja ženske nad zemljo in ljudmi — to bi bilo tudi proti ukazu Stvarnikovemu: »Pod oblastjo

moža boš« — se je vendar razvoj vršil v nasprotno smer: kljub materinskemu pravu je postala žena vedno bolj sužnja moža

Naše družinske slike v razvoju človeške družbe postajajo vedno bolj žalostne. Res je ohranila žena skozi mnoga stoletja svoje pravo kot lastnice zemlje, toda mož si je znal polagoma izsiliti gospodstvo nad ženo in njeno zemljo: najprej s tem, da si je ženo z delom zaslužil; moral je pred poroko ali pozneje določen čas delati, služiti v hiši ženinih staršev. Tako je tudi očak Jakob delal za Rahelo nje nemu očetu Labanu 14 let. (I. Moz. 29.) Pozneje pa je prišlo v navado, da je mož namesto z delom plačal kar z darovi, je torej ženo kupil. Kar pa kdo prisluži ali plača, ima le prerad za »blago«, za svojo lastnino. In če še pomislimo, da je bila žena izurjena delavka na polju, ni čudno, če jo je mož kmalu ponižal v sužnjo, ki mu obdeluje zemljo; odtod mu je bilo treba konečno storiti le še en sam korak do najglobljega ponižanja ženske, ko je jemal, zato da je imel vedno več delavk na polju in se lahko ponašal pred drugimi s svojim bogastvom, vedno več žena v zakon; nastopilo je brezobzirno mnogoženstvo.

Ogledali smo si v glavnih obrisih razvoj družinskega življenja v predzgodovinskih časih. Ko so pa posamezni rodovi prišli v več ali manj živahnejši medsebojni stik, so se navzeli tudi marsikaterih družabnih načel eden od drugega. Nekateri rodovi so vplivali na druge s svojimi družabnimi naredbami in zakoni in nastale so iz takih mešaníc zopet nove družinske in družabne razmere. a največkrat v škodo ženi in otrokom in s tem v škodo enotnosti družine in medsebojne ljubezni. Šele Kristus je zopet uredil družinsko življenje, ko je postavil razmerje med možem in ženo zopet nazaj na prvotno stopnjo enakovrednosti obeh, on sam pa je kot otrok najprej zahteval od staršev požrtvovalno skrb in ljubezen, potem pa jim do 30. leta življenja služil v vdani pokorščini.

OB SKLEPU.

SEDMI letnik je končan. Kakšen je, sodite sami! Gotovo bi bil lepši, ko bi imel več naročnikov in dopisov. Ta krivda pa ne leži na uredništvu.

Prehajamo v osmo leto. Brez krika in vika začnemo novi letnik. Kdor ni v osmih letih spoznal velikega pomena »Čolniča«, nanj ne računamo več. Obračamo se pa na vse prijatelje in prijateljice z nujno prošnjo:

Na delo za »Naš čolnič«! Tej številki smo priložili položnice. Izpolnite jih in takoj odpošljite upravi! *Nabirajte novih naročnikov!* »Naš čolnič« bo stal v novem letu 10 lir. Krojno prilogo bomo prinašali le, če se nanjo naroči najmanj 100 naročnic. Kdor ne plača lista do meseca marca, mu pošiljatev ustavimo. Denar pošljite na *Upravo, Via Mameli 5. Gorizia*, dopise pa na *Uredništvo: Tipografia Cattolica, Riva Piazzutta 18. Gorizia*. Dopise je treba poslati vsaj do 10. vsakega meseca.

BLAGOSLOVLJENE BOŽIČNE PRAZNIKE

želita vsem

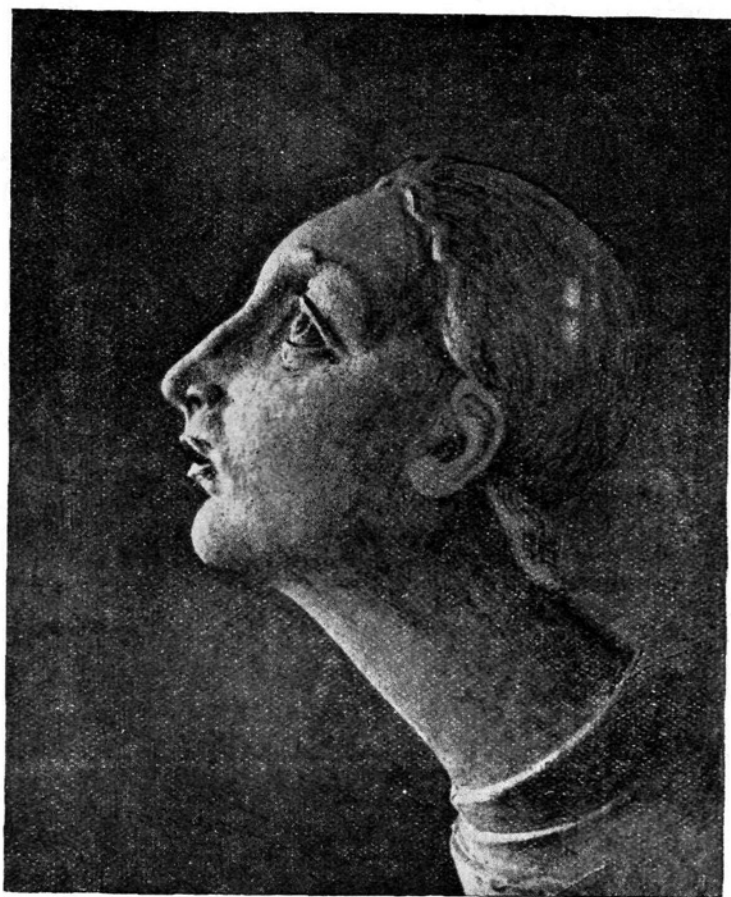
Uredništvo in Uprava.

KIPAR FRANCE GORŠE.

(Razvoj in delovanje.)

PPRINAŠAMO par izvirnih posnetkov kiparja Goršeta. Njegovo ime je čitateljem najbrže še malo poznano, zato hočemo orisati njegov umetniški razvoj in delovanje.

Gorše se je rodil l. 1897, v Zamostecu na Dolenjskem. V ljudsko šolo je hodil v Sodražico. S štirinajstim letom se je vpisal na srednjo tehnično šolo v Ljubljani, kjer se je prvič seznanil s kiparstvom. Zelo rad je risal. Po dovršeni tehniki je šel v Zagreb in obiskoval akademijo. Dvršil jo je z odličnim uspehom leta 1925. Zadnji dve leti je bil v šoli slavnega umetnika Meštroviča, kjer si je pridobil največ svojega znanja. Po dovršenem študiju se je naselil v Italiji. V tržaškem Primorju je začel samostojno delati. Dobival je naročila za razne cerkve na Krasu in v Istri. Zadnje čase izdeluje portrete in razne kompozicije.

Fr. Gorše: »Glej, spočela boš in rodila Sina!«

Gorše je moderni umetnik, ki se še razvija in išče izrazito pot. Proste kompozicije dela vedno iz svojega doživetja in sicer takoj v material, bodisi v les, ali kamen. Čim trši je material, tem rajši ga ima. Način delovanja opisuje sam takole: »Predno hočem svojo misel izklesati v material, moram biti vedno sam s seboj gotov to se pravi: moram biti na jasnem v tem, kar imam ustvariti. Dogotovitve, ki jo imenujejo tudi četrto fazo, po mojem mnenju ni in ne more biti, ker se pravzaprav o umetniku ne more reči, da je kdaj dovršil ali do-

končal. Če bi dovršil, bi s tem tudi njegova umetnost nehala, ker bi ne bilo več razvoja, ne iskanja.«

Kipar Gorše je svoja dela doslej že petkrat razstavil: štirikrat v Trstu in enkrat v Ljubljani. Točasno živi v Gorici in razvija svoje umetniške zmožnosti. Želimo mu obilo uspeha!

ANICA PIŠE.

Božični prazniki se bližajo. — Večer je. Mraz hudo pritiska, zato so brž opravljena hišna dela in družina posede za ognjišče. Po običajni molitvi rožnega venca — te najlepše navade kmetskih domov, se razvije živahen pomenek. Ko so so pogovorili o domačih razmerah in potrebah, povzame mati besedo. O, te naše dobre mame, kako znajo v svoji preprosti, a tako pristržni govorici, vtisniti v spomin svoje dece vse nauke, ki so jim potrebni za življenje!

Dolgo je mati premišljevala, kako naj jim pove, a sedaj vre iz njenega ljubeznivega srca beseda prosto, lahko ia dan. Toda poslušajmo jo:

»Vsakdo izmed nas ima mnogo, preveč želj, toda le malo, malo teh želj se mu izpolni. Zato je potrebno, da znamo včasih svoje želje premagati, znati moramo samim sebi ukazati. To je težko, kajne? Seveda, saj veste, da brez truda ni plačila. Vem, da je posebno otrokom najtežje premagati željo po jedi. posebno po sadju in sladčicah. In vendar bi jaz želela, da bi se naučili, da bi poizkusili premagati se prav v tem. Hočem vam dati primer: kajne, sedajle bi vam prav teknilo jabolko. Sedaj, ko si se spomnil jabolka in ga tako poželiš, reci samemu sebi: »Ne, prav sedaj, ko bi ga tako rad imel, se hočem premagati.« Pa se res premagaj in videl boš, kako boš v svojem srcu zadovoljen. — Pa drug služaj: dobil si od očeta nekoliko denarja, pa si tako srčno želiš bonbončkov. Res jih kupiš, pokažeš svojim bratcem in sestricam, ki te zavistno pogledujejo, potem vse sam pojše. Kajne, da tudi sedaj nisi zadovoljen? Bolje bi bilo, si misliš, če bi jih imel več. Glej, če bi bil tedaj, ko si dobil denar, premagal željo po bonbonih in hranil denar ali ga daroval za uboge zamorčke, bi

bil sedaj tako zelo zadovoljen, ker bi si bil svest, da si storil dobro delo. — Pa tudi drugače se lahko premagujemo. Včasih vas opazujem, ko si delite med seboj sadje, pa sem žalostna, ko vidim, da se ne morete sporazumeti, ker hoče vsakdo izmed vas najlepši in največji del. Veste, kako bi bili vsi zadovoljni? Jaz mislim, da takole: oni, ki deli, bi pridržal slabši in manjši del sebi, ostalim pa boljše in večje in tako vsi; kako bi mirno razdelili med seboj!

O, to je pa lepo, kajne? — Zelo bi me veselilo, če bi mi obljubili, da bo vsakdo izmed vas skušal samega sebe jutri vsaj enkrat premagati. Kajne, ljubi otroci, da me boste poslušali in mi jutri zvečer povedali, kako ste se premagali?»

Kopica obrazkov in ročic se dviga k mamic in vse vprek se razlega klic: »Bomo, bomo, mamica!«

Kako je mati srečna, ko vidi, s kolikim uspehom jih je učila. —

Toda ne samo otroci, tudi odrasli se zavedajo, da materine besede veljajo tudi njim in iz njihovih src se dviga sklep, velik, močan... Tudi v njihovih srcih je beseda preproste, neuke, a po svoji ljubezni in dobroti orjaške žene, vzbudila željo po samozatajevanju.

Tako vzklijejo iz naših družin, rastejo pri ognjiščih ob molitvi in delu, vzgojeni s skrbjo in podpirani po zgledu staršev, novi ljudje, naša nada za lepšo in veselejšo bodočnost.

Ali ne velja tudi nam, prav vsem, ta pouk? Ni li tudi nam potrebno, posebno v teh resnih časih, samozatajevanje? Kolikokrat osredotočimo tudi mi svoje želje na kak neznaten predmet in se nam zdi, da ne moremo biti srečni, ako ni ugodeno našim željam. Ali nismo prav taki kot otroci?

Res nujno nam je potrebno samozatajevanje, ako hočemo okrepiti svoj značaj, priti iz življenskega boja zmagovalci.

Prvi korak je vsakomur težak, tudi prvo premaganje nam bo težko, a ko nam pride to že v navado, bomo spoznale, da je bil prepad, ki se nam je zdel skoraj nepremostljiv, samo plitev jarek.

Treba nam je ljudi, katerih ne potare vsaka neizgoda, ne zlomi vsak udarec nemi, le usode, treba nam je ljudi, ki nikdar ne

klonijo svoje glave, ki jim je vsak padeč v duševno korist in ki po padcu dvignejo višje svoje duše, kajti zavedajo se pomena pesnikovega izreka: »In jaz se na robu ne ganem, viharju kljubujem, ostanem!«

Te misli mi vstajajo, ko sedim za ognjiščem v mrzlem adventnem večeru. Napisala sem jih kot božično željo in sestrsko voščilo k najlepšemu družinskemu prazniku.

Z DEŽELE.

Na Vipavskem. — Polagoma prihajamo v zimo. Teta burja že čaka, da otvori svoje vsakoletne mrzle koncerte. Večeri postajajo dolgi, nedeljski popoldnevi dolgočasni. Kam naj gremo? Norci silijo na ples, ki jih ne manjka; ne plesov, ne norcev. Večina fantov je pa trezna. Po starih navadah se obiskujemo. Za domačim ognjiščem modrujemo, poslušamo Mohorjeveke in uporabljamo čas v izobrazbo. — Posebnih novic ni! Na Planini se je poročil 24. novembra Trbižan Alojzij iz Gorenje vasi, znani prosvetni buditelj z gđc. Banderlj Zvonko iz Šmarij. Bog daj obema polno sreče in povrni vsem svatom dar, ki so ga privoščili »Čolnič«!

Tolminsko. — Zapadel nas je sneg. Telesno delo bo počivalo, ne sme pa počivati duša. Ker vemo, kako potrebna nam je izobrazba, smo vsak zase sklenili, obdelati zasebno primerne snovi iz vzgojeslovja in zgodovine. Izdelkov se je nabralo okrog 40. Vsakdo je poleg tega še samostojno sestavil lasten govor ali leposloven sestavek, n. pr. kratko vsebino te ali one povesti. Trinajst nas je tekmovalo. Nesrečna številka, a srečni uspehi! Bog daj, da bi tudi drugi, ki imajo sicer dovolj zmožnosti, a premalo volje, uporabili koristno svoj mladostni čas!

Bovško. — Mala cerkvena pod Mangartom, kdo naj te ne vzljubi! Polna vernih sosesčkanov in pobožne molitve. »Tu biva narod še krepak, tu biva narod poštenjak!« V globokih Rajbelskih rudnikih si služijo možiki trpek kruh. Ko pride nedelja, se spomnijo duš in prisrčno, domače pridejo

v Očetovo hišo, izprosit si žegna božjega in varstva svete Barbare. Cela vasica — ena sama družina! Da jih slišite peti v cerkvi! Vsi pojo — zlasti ženske. Tudi možiki naj udarijo vmes! Zakaj pa ne! Lepo petje je mogočna molitev. Kjer sta pa dva ali trije zbrani v božjem imenu, tam je Gospod med njimi!

Brda. — Lepa cerkev sredi Brd! V njej iščejo tolažbe utrujeni in obteženi. Ob nedeljah se oglasi vsa božja družina in poje »stare viže«. Kako pretresljiv je ta prizor! Med ženske glasove se mešajo nizki možiki in srebrni otroški glasovi. Pri takih prilikah šele občutiš, kolikega pomena je ljudsko petje. Tudi umetno pesem imajo. Pri večerni procesiji si slišal izmed zvonjenja ubrano pesem. Kako čarobne so brijske procesije! Luči, ognji, umetna razsvetljava, vmes molitev, petje in zvonjenje! Vse v lepem skladu, le zvonjenja je nekoliko preveč. Pa naj le zvonijo zvonovi, saj znajo fantje res mojstersko pritrkavati!

Prvačina — Gradišče. — V obeh vaseh smo letos doživeli prelepe »šagre«. Na sv. Andrija smo slišali v Prvačini prav lepo ubrano petje. Ljudje so se čudili in bili polni hvale. Na Brezmadežno pa je bilo Gradišče deležno iste slovesnosti. Služba božja dobi z lepim petjem še posebno veličasten značaj. Ljudje so rekali: »Kaj tekega pa še ne!« Hvala gospodoma Bratužu in Arčonu, kakor tudi drugim sodelavcem! Lep zgled so nam dali, kakšna boji lepa cerkvena pesem. Ta zgled je posnemanja vreden. Ko bi mogli vsaj nekaj podobnega ustvariti! Bomo poskušali!

UGANKE.

Pravilna rešitev ugank v 11. številki je sledeča:

1. Števila so: 3, 4, 5, ali 4, 5, 6.
2. Pregovor se glasi: Trikrat premisli, predno izgovoriš.

3. Okrajša se takole: $3 + 3 = 6$.

Reševali so: Kete Franc, Dolenje, Anica Poženel iz Črnega vrha in Novak Franc iz Idrije, ki je bil tudi izžreban.

NOVE UGANKE.

1. Sveta noč (Štefan Jerko). Pazi na število svečic in na številke, ki značijo zaporedne črke iz napisa!

2. Na vprašanje, koliko perutnine ima, je odgovoril neki gospodar takole: »Polovica vseh je kokoši, race so 4 manj kot kokoši;

ena šestnajstina je petelinov in dve gosi.« Koliko je vse perutnine?

3. Pobožni popotnik pride v cerkev k glavnemu oltarju in prosi Marijo, naj bi mu izprosila pri Bogu, da bo imel v žepu še enkrat toliko denarja, kot ga ima. V zahvalo ji bo daroval 20 lir. — Enako prošnjo je ponovil pri drugem in tretjem oltarju in povsod je bil uslišan. Ko je pa šel iz cerkve, je imel prazen žep. Koliko denarja je imel, ko je prišel v cerkev?

4. Rebus:

4te 1/2 0
š č

Nagrade za pravilno izžrebane rešitve so naslednje: Kdor reši pravilno uganko št. 1, prejme kot nagrado 50 lir, kdor reši drugo tretjo in četrto pa knjigo: Kersnik, Zbrašni spisi.

UREDNIKOV PREDAL.

Štefan: Zahvaljen! Izbral sem primerno. Z naprejem se toplo priporočam!

Smrekar: Pesem »Drevó« je izredno posrečena. Lepa metafora zasluži pohvalo! Ne nehaj!

Zmago: Dobrodošel! Pomenil se bom z veščaki in Te obvestil. »Zastrupljevalca« sem malo izpremenil, ker bi bil sicer pretežak.

Fr. K., Podraga: Povest je dobra vaja zate. Objavil je ne bom, ker ni pravilno izpeljana. Umor na poročni dan je padel kar iz oblakov, ne da bi bil utemeljen iz

prejšnjega dejanja. Če se hočeš nadalje vaditi, Ti bom prispevke rad popravljaj in ocenjeval. Bog živi!

J. Č.: Prepozno!

J. Jug, Volče: Hvala! Precej zadenete. Škoda, da smo oceno Mohorjevih knjig prejeli prekasno. Za dopisovanje se priporočamo!

Vekoslav: Je in ni! Preveč moderen postajaš! Konec je dober.

Vsem dopisnikom: tudi tistim, ki imate že pri rokah, pa še niste odposlali, želim zvestobe v novem letu in obilo blagoslova za praznike!